

Jānis Akuraters

PIECI VĒJI

Tautas komedija četros cēlienos.

DARBOJAS.

Peters Jundzis, saimnieks Vec-Rumbās.
Marija, viņa sieva.
Mirdza, abu meita, 20 g.
Zelmenis, vecs kalps, piedzīvotais mazmājā, kandžas un alus
Zelmene, viņa sieva. [brūveris.
Jānis Ķiļķenboks, mutes varonis, jauns kalps.
Janka, ganu zēns.
Irma, jauna kalpone.
Enterichs, prūšu leitnants.
Fricis, vācu feldfebelis.
Antons Gailis, komunistis, sarkanarmietis.
Lapotņikovs, krievs, viņa pavadonis.
Karlis Rumba, latvju armijas leitnants.
Barons Dachs.
Landvērists, viņa pavadonis.
Vilciņš, pagasta kazaks, ziņnesis.
Latvju, krievu, vācu, landvēristu kareivji.
Revolūcijas un kara laiks.

Pirmais cēliens.

Salmnieku dzīvojamā istaba Vidzemē. Labi uzpostas gultas, galds, liela krāsns, skapji, grīdsegas. Uz logiem puķes. Mirdza sēd pie loga, nodarbojas ar veļas gabaliem. Nopūšas, skatas ārā un domā.

Marija (ienāk atlocītām piedurknem). Nu, paldies Dievam! Nu jau krievi iet prom. Nāks varbūt labaki laiki. Gatava elle jau bija. Ne dienu ne nakti nesi drošs. Zog, ko nagi spēj. Un tad jau tev arī būs labak. Tik žēl ta kamandiera. Labs cilvēks bija. Bet ej nu uztaisi kapiju, padzersim. (Skatas uz Mirdzu pētidama.) Bet ko tad tu tā lūrē vien? Vaj atkal kas nelabs?

Mirdza (aizgriežas igni). Nu kad tik jums visiem labi. Ko tad par mani bēdat.

Marija. Ak tā... Saprotu jau, saprotu... Bet lai nu iet vien. Tāds pasaules gājejs — tur nav ko žēlot. Tev viņš neder, meiten. Lai arī kaimiņš, bet pliks un traks jau bija. Kas visu pasauli lai apgērbj un piepelna to mantu... Nu vaj ēdisi ar' kaut ko?

Mirdza. Ēdiet vien ēdiet. Jums jau tik viena lieta ir ta galvenā: kad tik vēders nepaliek tukšā. Ēdaju gari.

Marija. Vai dieviņ, kas tad nu noticis. Ne godīgi vairs dzīvot nevarēs, ne ēst kā cilvēkam pieklājas. Vaj tik nebūsi apmācīta no tiem sarkaniem brāļiem. Bet to tik es saku: atmet domas par to Rumbu Karli. Ja negribi vecakiem paklausīt, tad sēdi vien un pūti. (Grib iet.)

Jundzis (steigā ienāk). Dod nu mudīgi brokastu! Jabrauc, tūlī jabrauc. Slāviešu tēvs jau aizbrauca, Ķilķenboks ar aizgāja maisu pār pleciem. Iet liels un mazs. Iet visa valsts.

Marija. Jabrauc? Uz kurieni tad?

Jundzis. Prasa kā stulba. Nu, ek, uz noliktavam jabrauc. Krievi aizgājuši un pametuši cukuru, miltus, drēbes. Visam pagastam tiekot dalīts. (Meklē drēbes uzvilkt.)

Marija. Vai die', tad jau gan jasteidzas. Kur nu šaīš laikos neder gabaliņš. Tad tik skaties, ka tevi nepiekrāpj, saturies. Tagad rauj katrs kā bailes, gluži ka negudri. Rauj vaj aci otram ārā. Tad ņem savu daļu ar' kā pienākas.

Jundzis. Nu labi, labi. Bet jūs te uzmanaties, Vācieši nākot virsū un visadi ļaudis staigā apkārt.

Marija. Ja jau, ja. Ej nu otrā istabā, iekodisi mudīgi brokastu. Bet priekš cukura to lielako maisu paņem. Saturies! Nu pasteidzies. (Izgrūž Jundzi otrā istabā, sirdidamās.) Tā tad nu ir gan taisnība. Tur jau vajadzeja no valsts ziņu dot lai visi ari kārtīgi dabū. (Lūrē atkal uz Mirdzu.) To tik es saku, liegšana nav. Ņem kaut kuŗu krietnu cilveku. Bet tev jau tik tas viens. Tāds pustraks.

Mirdza (dusmīgi). Krietni cilveki, krietni cilveki. Iesāliet savus krietnos cilvekus. Vaj es viņus cepetī cepšu?

Marija. Ak šitā. Vai dieviņ to muti! Tu viņai visu par labu vien, ar labiem padomiem, bet šī, skaties, ko atsaka. Neaizmirsti, ka vecums ar' katram nāk virsū. Kas tad tevi ņems.

Mirdza. Atkal par precešanos. Laikam to krievu komandieri man vajadzeja precet. Bet tas tak maizes krāsni bij saprecejis un tur vien gozejās nakti vaj dienu.

Marija (gaiņā ar roku). Beidz, nu beidz. Vaj tevi kāds ir aizrunājis. Laiž kā no avota. Lai Kungs Dievs stāv klāt ar tādu bērnu noņemties!

Janka (ieskrien). Nāk, nāk, nāk! Jau redz, redz, kur nāk! (Izskrien atkal.)

Marija (uztrūkstas). Vaj nelabais dīda to zēnu. Kas tad bija?

Irma (iesteidzas). Nāk, nāk, [nāk, saimniec! Vai dieviņ, nu nav labi! (Skrien pie loga skatīties.) Skaties vien!

Jundzis (ēzdams, kumosu mutē). Ehe, ē! Bet tas tak nu traki. Marij, sataisies nu!

Marija. Bet, cilvēki, kas tad nu? Vaj zilumzāles ieēduši?

Jundzis. Eh, nu nāk, nāk! Nu prūši nāk!

Marija. Prūši? prūši? (Skrien pie loga.) Nu ko tad tikdaudz kliegt. Varbūt būs labaka kārtība. To jau runā, ka Kurzemē zelta laiki esot.

Irma (ar Mirdzu pie loga). Skaties, skaties, taisni šurp! Jāj! Un tad tur ar tādām kulbam brauc pakaļ. Vī! Kādas cepures ar iesmiem uz galvas. (Visi pie loga.)

Jundzis. Nekliedziet nu. Būtu labak ko pie malas nobāzuši. Vaj nezinama lieta, kas notiek.

Janka (ar suni). Se, se, se, Luste! Lien zem gultas. Vaj nezinama lieta, ka ēd nost. Rigā, dzird, neviena vairs neesot.

Jundzis. Būtu jel cūku kūti aizslēguši kā nākas. Vaj nezinama lieta.

Marija. Skrien, Irma, aizslēdz gan. Mums jau tie siveni tādi paaugušies. Nu ej! ej!

Irma. Vai dieviņ, man bail!

Mirdza (smiedamās). Ko nu baidies. Precinieki atkal būšot klāt. Tā jau māte saka.

Marija (izgrūž Irmu). Nu ej, stendere, kad tev saka!

Janka pie loga. Kā tad. Nogriežas ar visiem vezumiem no ceļa. Skaties jau pīles bēg.

Jundzis (sviež pa tam zem gultas un uz skapjiem zābakus, kažokus, drēbes.) Būtu labak domājuši par lieliem lopiem. (Uz Mirdzu.) Taisies nu, skuķi, ārā, tu proti pa vāciski. Saki, ka mums neka nav.

Marija (tapat kā Jundzis sviež lietas). Vai die'. Tāds

vien ka nelabums prātā. Esot gan briesmīgi ēdeji. (Uz Mirdzu.) Taisies nu, meitiņ, taisies. Vaj te sēdesi kā izbāsta, kad nāk virsū nelaime.

I r m a (uz Janku). Nu ir klāt. Bēgsim nu uz pirtiņu! (Abi prom.)

Z e l m e n i s (steidzīgi ienāk). Skaitiet nu vakara pārtarus ļautiņi. Nu ir prūši klāt. Kungs, uzmodini mani pastara dienā! Ak, ļautiņi, ļautiņi! Pašlaik rūgst. (Pēdejo sevišķā balsī.)

J u n d z i s. Ko tu runā? Kas rūgst?

Z e l m e n i s (vaiņmanadams). Rūgst! rūgst! Beigas! Pagalam. Amen!

M a r i j a. Nu cilvēks, runā prātīgi, ko te ālejies.

Z e l m e n i s. Tas lielakais kubliņš pašā rūgšanā. Burkšķedams vien strādā. Atradīs pagani, nūdien atradīs. Mirdziņ, meitiņ, palīdzi šoreiziti vēl man, kamēr es salaistišu traukos un nolikšu: pamāni tos prūšus. Nu, nāc palīgā.

M i r d z a (smejas). Ak rūgst gan! Man jau ir norūdzis un izdzerts — kas man. Es tev teikšu: apgādā vēl tik desas, tad prūši tev būs tie labakie draugi. Un tad taisiet uz pusgrauda.

Z e l m e n i s (izmisīis). Pašā rūgšanas laikā. Ka viņus lausks būtu nospēris.

M a r i j a. Vai dieviņ, jau klāt! Pagalmā iekšā. Skaties, kāda ore, divtik liela kā kurzemnieku bēgļiem. Un ūsas tam tēviņam kā runcim.

J u n d z i s (uz Mirdzu). Nu, ej tak, kusties. Ej preti, ko viņiem vajaga? Bet saki, ka mums neka nav, mēs esam aplaupīti.

Z e l m e n i s (paceļ rokas ka lūgšanā, uz publiku). Puspūrs iesala kā zemē nosviests. Divas pudeles tīra spirta klāt. Alutiņ mīļais! Nu saki, ļaudis, ko lai es daru?

J u n d z i s (uzblauj). Velns tevi rauj ar visu tavu puspūru. Klusi labak!

M i r d z a (sirsniņi smejas). Beigti jūs esiet. Pastara

diena klāt. Redz, kas man nekait. Ne man kas ir, ne es ko varu zaudēt.

Jundzis (krīt gultā un iesaucas). Es esmu slimis un beigts ar reimatismu! To jums būs zināt — un beigās. (Vaid un staipas.)

Zelmeņe (ieklūp istabā). Ai, kā es nobijos! Diezin ko tur prasīja tas viens. Sirds vien klapē. (Uz Zelmeni.) Nāc nu uz istabiņu, vaj te galu gaidīsi!

Zelmenis (grib doties ārā, uz publiku). Dzimtene, neaizmirsti manis. Pašā rūgšanā! (Atlec atpakaļ. Prūši nāk iekšā, papriekšu zaldats ar feldfebeli Frici, tad leitnants Enterichs.)

Enterichs (draudoši). Halt! Ruhig! Paliēk uz vietas! (Mājnieki pieplok kur kuņģis. Jundzis vaid gultā, Zelmeņe iebāž galvu krāsns priekšā un iekliedzas.)

Feldfebels. Halt! Kur ir saimnieks? Vaj te nav krievi?

Zelmenis. Te ir godīgi cilvēki. Tikai amatnieki!

Enterichs (uz Jundzi rāidīdams). Kas tas ir? Auf! Rindā!

Marija. Slims, lielskungs, slimis. Schwach! Beigts!

Fricis. Auf! Rindā! Mums vajaga visus saskaitīt.

Jundzis. Ak, tā. (Pieceļas un stāv rindā pie citiem. Zelmeņe iekliedzas, kad vācietis to velk nost no krāsns.)

Enterichs (uzgriež ūsas). Kur ir saimnieks? Nāk priekšā.

Zelmenis (stumj Jundzi priekšā). Te ir. Es neka te nezīnu. Es esmu amatnieks.

Jundzis (klibodams). Ja. So, so, saimnieks. Pērminderis un bijušais tiesas vīrs — Jundzis.

Fricis (pierakstīdams). Tālāk.

Marija. Marija Jundzi. Agrak muižā pie barona Dachs. So.

Zelmenis. Es esmu Augusts Zelmen — amatnieks un te mana sieva Anna. Godīgi amatnieki. Antverķeri.

Z e l m e n e (priecīgaka). So, so! Antverķeri gan.

F r i c i s (uz Janku, kas arī ienācis). Tu, puisis?

J a n k a. Jān Sprigul. Lopu gans. So.

I r m a (kniksē). Irma Bērziņ — Mädchen für Alles.

E n t e r i c h s (uz Mirdzu). Unt jūs, freilen?

J u n d z i s (priecīgi). Mana meita Mirdza. Vienīgā meita. So.

E n t e r i c h s (galanti palokas). Man ir tas gods (salutē) leitnant Enterich no ķēniņa armijas. (Uz citiem.) Jūs visi būsiet mūsu rīcībā. Mūs tēvzeme ir Deutschland un mēs te paliksim. Also, Frici, tālak.

F r i c i s. Mums vajaga uzrakstīt visus lopus, kas ir mājās. Un par katru dzīvību ir jamaksā nodoklis priekš tēvijas. Also: govns, zirgs, cūkas, vistas — visu, kas kust.

Z e l m e n i s (bailēs uz Zelmeni). Vai! Man rūgst.

Z e l m e n e. Klusi! Alus nav lops!

M a r i j a. Mums neka nav. Laupija jau tie krievi visu nost. Prasiet Mirdzai, viņa jau zinās.

(Enterichs sāk sarunāties ar Mirdzu.)

F r i c i s (uz citiem). So. Tas ir labi. Jūs variet iet, bet neviens neizies no mājām prom. Un tagad gādajiet olas, speķi un pienu priekš leitnanta kunga un manis. Tēvzeme un kaizera to prasa. Tas labākais būtu desa. Eine Wurst für's Vaterland! Saprotiet? Gādajiet tūliņ vienu desu. Mums ir ēstgribešana. (Citi aiziet.)

M a r i j a. Kur nu, kur mēs to desu ņemsim. Mums neka nav.

E n t e r i c h s. Desai vajag būt. Saprotiet? Tūliņ. Un tagad — marš pie darba. Es palieku te un ieņem sev mitekli. Na — also — auf!

V i s i (aiziet saukdami). Auf! Auf! Wurst! Wurst!

(Marija vēl kaut ko pamāca Mirdzai.)

M i r d z a (arī grib iet. Enterichs to aiztura). Nu, nu!

E n t e r i c h s (lepodamies ar sevi). Man ar jums darišana, freilein. Paliek!

Fricis (laipnīgs). Ja, ja. Man arī būtu bijis jaunkundzei ko teikt. Pāris vārdu. Jūs sapratisiet. (Liek roku pie sirds.)

Enterichs (noskaidroties, greizsirdīgs). Verflucht! Prom! Novietot zirgus un ļaudis. So! Prom! Vien, divi! (Paceļ pātagu.)

Fricis (sastingst, paklausīgs). Kā pavēliet, leitnanta kungs! (Uz Mirdzu.) Es runāšu ar jums vēlāk. Uz redzešanos.

Enterichs (taisa reveransu). Jūsu rīcībā, jaunkundze!

Mirdza (ironiski taisa kniksi). Ja, kas kungam liegs!

Enterichs (nolikdams mēteli). Atļaujiet man atvilkt kara piederumus. Tā! Tas nu ir padarīts. Krievi ir futsch! Tagad mēs te dzīvosim. Vaj ne, zelta kukainit? Bet nebaidaties neka. Mēs esam nežēligi tikai karā. Bet priekš skaistuma un, tā sakot, priekš smalkām lietām mums arī ir sirds krūtīs. (Taisa žestu.) Nu ko jūs par to domājat — nolādets!

Mirdza. Ļoti daudz ko, leitnanta kungs. Piemēram, jums ir laba uzvešanās un laba gaume.

Enterichs. Ha, ha, ha! Na, es domāju gan. Bet vēl kas cits. Kaut kas labāks... Ja, to mēs arī varam sev atļauties, kad tā iet uz priekšu un kad visa pasaule mums krīt rokās. Vaj ne?

Mirdza. Ja gan. Viss, kas kust. Pīles, tītari, teļi, sīki un lieli lopi...

Enterichs. O, jūs protiet jokot. Bet galvenais — galvenais, daiļā jaunkundze?

Mirdza. Galvenais — nodokļi un desas. Jūsu somā var sabāst pus pasaules — es domāju.

Enterichs. Jawohl! Nodokļi, un tos nodokļus mēs ņemam no visa. Tā tad arī no tādām skaistulem, kā jūs. (Taisas tuvak.)

Mirdza. Labi, es likšu uztaisīt jums to desu, leitnanta kungs. Uzvaretāji labprāt ēd iekarotās zemēs. (Grib iet.) Bet dzīvu tak ne.

Enterichs. Ja gan. Bet netik drīz prom. Jūs

man dosiet ziņas par visu, kas te notiek. Vaj te tuvumā nav ienaidnieks? Mēs būsim draugi.

Mirdza. Man te neviena ienaidnieka nav. Tikai draugi. Bet tēvs vienīgais...

Enterichs. Na nu?

Mirdza. Ja gan. Viņš mani nemitīgi grib izprecināt.

Enterichs. So, so? Jūs gan būsiet paņņ vienīgā?

Mirdza (koķeti). Pilnīgi pareizi, mans kungs.

Enterichs. Un mantosiet gan visu šo muižu, man liekas.

Mirdza (valšķīgi.) Ja, ar visu, kas kust. Un ar visu naudu un mantu.

Enterichs. Hm. Ja. Un īpašums, man liekas, diezgan liels. Daudz lopu? Skaisti lauki un dārzs.

Mirdza. Ja, protams. Un desas mēs varam ēst te katru dienu. Septiņdesmit zīditi siveni, simts vistas, sieks olu ikdienas un sviests nāk kā māls. Ne, leitnanta kungs, visa jūsu armija to nevar patēret, ko mēs ražojam. Mums neka netrūkst. Tā, mans kungs. (Ironiski kniksē.)

Enterichs (vienmēr dižodamies). O, famos, famos! Tas ir jauki. Un jūsu paņņ, jūs sakiēt?

Mirdza. Ja, viņš neko citu negrib, ka tikai mani izprecināt. Tikai par to vien runā. Nemaz miera nav.

Enterichs. Patiesi? Bet, mana daiļā Mirsa, vaj tad tur brīnums. Tāds jaukums! Jūs esiet kā viena puķe! Charmant! To vajaga tikai plūkt. (Grib ņemt.)

Mirdza. O, leitnanta kungs! Neaizmirstiet, ka arī man pašai te savs vārds sakams. Es vis neesmu tā paņņemama kā puķe.

Enterichs. Hm. Bet ko jūs sakiēt par mūsu armiju, kas visu uzvar? Vaj jūs domajiet, ka mums var kas pretoties? Ne, mēs ņemam visu, vaj tas grib vaj ne. Also, man te patīk un es te ņemu

savu korteli, jo te dzīvo skaistā Mirsa. (Uzliek monokli un smaida.) Vaj ne — nolādets!

Mirdza. Kā, leitnanta kungs?

Enterichs. Na, gluži vienkārši — tā! (Iekniebj viņai sānos.) Ha, ha, ha!

Mirdza (izvairas, ironiski). Bet, leitnanta kungs, es neesmu desa. Un nodokļus par mani maksās tēvs. So! (Taisa kniksi ironiski un pazūd.)

Enterichs (steidzas pakaļ, bet atgriežas atkal. Uz publiku.) Verfluchtes Mädel! Tas ir kas smalks. Na — agrak vaj vēlāk viņa nāks man rokās. (Sāk svilpot sentimentālu meldiju.) Frici! Auf! Frici!

Fricis (no āra). Kā pavēliet, leitnanta kungs!

Enterichs. Mēs te paliekam. Apskaties māju un sagatavo man istabu! Na, vorwärts! (Fricis prom. Domā.) So! Tas skuķis pieder man. Es palieku. (Prom. Pēc brīža nāk Jundzis.)

Jundzis (pabāž galvu no otras istabas un apskatas, tad māj Marijai, uzmanīgi). Nāc nu. Nav neviena.

Marija (ienāk aiz viņa). Nu, veci, ko tu tagad teiksi?

Jundzis. Ko tur teikt. Postā nu esam.

Marija. Dzirdeju, ka noņemšot visu: zirgus, govīs — tā jau Kurzemē arī darijuši... Ko tu tādām padarisi. Vai, vai!

Jundzis. Smalks kungs. Laikam, kāds Vācemes barons. Bet vaj tu redzeji, kā ar Mirdzu runāja?

Marija. Laipnīgs kungs. Bet tas skuķis tā vien kā uzpūties. Kad ar labu runātu, gan tad būtu citādi.

Jundzis. Tas viņai japasaka. Vaj tadēļ iesim zaudēt visu, kas iekrāts. Būtu apdomājusi labi. Varetu precēties — viss būtu labi. Tāds smalks kungs.

Marija. Ja, bet šī tik to Karli vien, to vien. Diezin, kur tam gals ir.

Jundzis. Tas viņai japiesaka, lai ar mīlestību vien un ar labu. Paga, es tūliņ pasaukšu. (Iet pie durvim.) Ehe! Mirdza! panāc šurp! Abet tūlit.

Mirdza (ienāk, spītīgi). Nu kas tad vajadzīgs? To desu variet cept paši saviem prūšiem.

Marija. Neaušojies. Nu ir beigas, kā redzi. Mums būs pie Vāczemes jāpaliek. Pie laika tad jābūt gudriem.

Jundzis. Tu, meit, skaties, ka labi mīlīgi izturies pret to opicieri. Muti nepalaid.

Marija. Kad ar labu, tad kungs ar' būs labs. Ja ne — izdzīs vēl no mājam. Parunā nu mīlīgi, lai nepaņem lopiņus.

Jundzis. Ja, un paprasi, kāda nauda ies un kāda neies.

Marija. Un uztaisi labu gultu savā istabā. Pati varesi pie mums palikt.

Jundzis. Ja, un pajoko ar to opicieri. Neesi kā pūce. Glīts cilvēks. Ko tur var zināt — varbūt, ka mūsu valditajs būs.

Mirdza. Ja, ja. Saprotu. Ar vienu vārdu sakot man vajaga atkal preceties. Kā jau arvien. Nu ko tad vairak. Kaujiet tik vērsi. Zelmenis jau kāzu alu esot iebrūvejis.

Marija. Klusak, negudrā! Ak tavu muti, ak tavu mēli.

Mirdza (jautri, ironiski). Dod tik šurp to prūsi. Līdz vakaram varbūt paspēsiet mācītāju apgādat. Gādājiet tik pūra naudu. Bet tā, ka visiem pietiek. Kad rītā nāk citi kungi, ko tad tie precēs?

Jundzis. Tad lai nav pasaulē, ja man tāda meita! Kur Dievs tevi tādu ir devis.

Marija. Vaj vairs vecakiem nemaz neklausīs. Tādi nu ir tie trakie gadi. Tev vien jau nāk visa gudriba. Tā ka būtu, ko mēs teicam. Bet tagad ej un gādā to desu gatavu un liec uz galda.

Mirdza (jokodama). Vai! Man vēl būs jagādā. Ne, kad precibas, tad precibas, kas man gar cepšanu vaj vārišanu vairs? Man sava darišana. Tak jau

jauzpošas. Tūlit saukšu Irmu, lai uzķemmē man matus.

Marija. Nu tad tik baroniete kāda!

Mirdza. Kad neesmu, tūlit būšu. Uz to jau viss iziet. Barons no Vāczemes jau klāt. Tā, tā, nu ir laiks. (Grozās pie spoguļa un niekojas.)

Marija. Kaunies nu, Mirdza! Vaj par izsmieklu es runāju.

Mirdza. Kas man ko kauneties. Nav laika. Man citas domas. Tagad jāpaliek par kara brūti jūsu lielkungam. (Mēģina dejoj pret spoguļi un dziedat.) La, la, la, la!

Marija. Ak tad patīk gan tas opicieris.

Mirdza. Kas man ko patīkt. Tēvu un māti tev būs godat. Kad pavēl — es daru visu. Jaglābj ir tie kustoņi, mājas, viss, kas kust un nekust. Visi tie rubuļi un kerenkas — kas zem grīdas guļ.

Jundzis (uzbjauj). Vaj tu, trakā, turesi muti! Kas tev par zinašanu par kerenkiem!

Mirdza. Kā tad. Nedomajiet, ka es bez pūra naudas to baronu ņemšu. Es esmu bagatā Jundža meita. He, he, he! Vaj nebūs jauki?

Marija. Dieviņ tētiņ, stāvi klāt!

(Enterichs nāk iekšā svilpodams.)

Mirdza. Aha, tur jau nāk tas glābejs. Nu tik nododiet visu viņam — meitu un mantu.

Enterichs (ierauga vecos). Hm. Nu, ko jūs grib?

Jundzis (uz Mirdzu, dziedams). Tā ka tu mīligi. Un neapkaitini.

Marija (tapat). Tā ka tu izdaritu. Un saki, ka man neka nav. (Iziet abi.)

Enterichs (galanti). Piedošanu, freilein Mirsa. Nu ir gatavs. Mēs paliekam te ar visiem vezumiem. Un tur ta istaba man patīk. Vaj jums kas sakams, freilein?

Mirdza. Man būtu gan sakams. Bet to jūs negribetu dzirdet.

Enterichs. Na also. No jūsu daiļām lūpām es visu varu dzirdēt.

Mirdza. Labi. Tad izkrāmejaties no šīs mājas, mans kungs.

Enterichs. O! famos! Ne tik drīz. Mēs dzīvosim kā kaimiņi. Kas mums kait? Ja, kas mums, uzvaretajiem, var ko liegt. Nekas. Mēs esam uzvaretāji un pasaule gulēs pie mūsu kājam. Ari visas skaistules. Mēs nesam visiem brīvību un gribam arī sev brīvību.

Mirdza. Sevišķi jums. Nupat jūsu seržants vienu vistu iebāza maisā. Tiek mekletas desas un olas. Un jūs meklejiet skaistules. Vaj ne?

Enterichs (arvien omulīgaks). Ak, nieki daiļā! Uzvaretajiem likums nav rakstīts. Un mani zaldati neko nezog. Viņi tikai iekaro un ņem. O, tas ir spīdoši! Divās dienās mēs noejam simts kilometrus. Armijas jūk kā dubļi mūsu priekšā. Ritenis veļas. Rīt visa Baltija būs mūsu. Pēc nedēļas mēs ņemsim Peterburgu un Maskavu, tad Parizi, Romu, Ņujorku. — Deutschland über alles — vaj jūs to saprotiet? Ne, mana mīļā Mirsa, mēs to veco Dievu pašu varām sagūstīt, ja mums tā patīk. (Uzliek monokli.) Un visas skaistules, protams, mums rokā. Also — es palieku tur tāī istabā. Un ka man nekas netrūktu, par to gādās jūsu laipnā apkalpošana. Vaj ne? — Ha, ha, ha, ha!

Mirdza. Ko jūs vēletos. Istabas meitu vaj sulaini?

Enterichs. Nu, protams, jūs pati uzņemsaties šos patīkamos un goda pilnos pienākumus. Kaizers tā pavēl. Ha, ha, ha...

Mirdza (asi). Neesmu radusi, mans kungs, kalpot jūsu kaizeram.

Enterichs (aplūko caur monokli). Jūs gribiet jokot, freilein. Na, es jums vienkārši teikšu, ka te nav

joki. Jūs darisiet visu, kas man nāks prātā, daiļā Mirsa. Also vakarā mēs parunasimies. Ha, ha, ha!

Mirdza. Gluži kā vecā dziesmā: šī drebedama apsolas, ak ja, kas kungam liegs. Pie mums tik vecas dziesmas vairs nedzied. Par vēlu, mans kungs.

Enterichs. Na, lai paliek. Es tagad eju jūsu istabā. Un tagad pusdienu. Mēs esam izsalkuši. Desas un olas un speķi. Na, skaistā saimniec! Un vakarā — neviens nedrīkst būt ārpus mājas. Nāves sods! Saprotiet? Na — pusdienu! (Galanti salutē un iziet Mirdzas istabā.)

Mirdza. Kungs Dievs! Tie noēdīs ādu no pasaules, žurku ķēraji tādi. (Grib iet.)

Zelmene (nāk iekšā). Ak Dieviņ! Labais gals nebūs, Mirdziņ, nu. Nu iet atkal vaļā.

Mirdza. Nu kas tad noticis, tantiņ?

Zelmene. Nu redz, es gribeju tev pateikt, lai tu piesargi to opicieri. Zelmenis bija, ek', iebrūvējis jaunu alu. Tam krievu pulkam, kas te bij, tādi kā svētki nāca. Tad jau domāja nopelnīt. Bet tagad uznāca šitie, mīļā. Un te pašā rūgšanas laikā — nekur likt. Sāka pārliet pudelēs un mucīnās un glabat.

Mirdza. Nu, redz, cik gudrs. Labi.

Zelmene. Labi, tā labi. Bet kur tu liksi tādu lērumu. Nesagāja viss. Un tad Zelmenis i iesāka. Saka: labak tad pats izvelku neka tām prūšu telem atdodu. Iesāka un nu jau dūšā. Dzied, mētajas rokam, draudē. Varen lielīgs. Šis esot bagatāks tagad kā ķēniņš Zalamans. Augstās dziesmas vien dzied. Kā gailis. Dievs vien zin, kad tik neiztaisa skandalu ar tiem prūšiem.

Mirdza. Gan jau apkritis, kad iedzers. Vaj nu Zelmenis nezināms.

Zelmene. Kad tik apkristu, tad būtu labi. Bet kad tiek dūšā, tad pašam nelabam gatavs uz kakla kāpt. Ir jau izdzēris savu spaiņa pusotra. Lūdzam

nelaidiet te iekšā. Es raudzišu apguldīt, kad nevarēs vairs nest.

Mirdza (nopūšas). Ak, Zelmanim labi. Kas man to dos.

Zelmene. Nu, ko tu, puķīt, bēdajies. Ak ja, ja — zinu, zinu. Tas Jaun-Rumbu Karlis. Ja varens zēns ir gan. Tā kā vanadziņš, es saku. Acis vien mirdz.

Mirdza. Nu ir prom. Un, diezin, vaj sagaidīšu. Un tie vecie mani tā vien skubina: precies, precies. Tīri vaj katram garamgājejām būtu japrasa gredzens. Tā bija ar to dūmo krievu. Tagad atkal pie tā vācieša skubina, nezin uz ko. Kad tik viņiem pažēlotu lopus un mantu. Ak, Dievs, tādus trakus laikus... Mīļo tantī, kad tu zinātu. (Sāk šņukstēt un glaužas klāt Zelmenei.)

Zelmene (glauža un mierina). Nu nesaki nu neka, mīļā bitīt. Gan būs labi. Es meitī, tev, kur varešu, tur palīdzēšu. Nu kā tad... kā tad...

Mirdza. Kad tu zinātu... Ak, ak.

Zelmene. Nu ko tad... ko?

Mirdza. Kā es viņu gribu, Karli. Bet tagad ne ziņas vairs. Uz Krievzemi prom. Pasaulē...

Zelmene. Klausies, es tev teikšu, lai es dzīva nedzīvoju, ja viņš nenāks atpakaļ.

Mirdza (līgsmak). Tu domā.

Zelmene. Kas tur ko domāt, ko nedomat. Kad puisis ir tā iemīļējies, tad neies nekur tālu. Būs klāt. Kā jērs pie mātes... Nu vaj tad neko ne-teica steigdamies prom?

Mirdza. Tik vien teica — kā vēl redzēšoties. Teica, lai gaidot.

Zelmene. Nu, skaties. Nu, lai es neesmu dzi-votāja, ja nebūs klāt. Ja tā teica, tad tikai gaidi. Nudie būs klāt. Ek, šē tapat jau man bija ar to Zelmani... Būs labi, kad es saku. Es zinu.

Mirdza. Nu tad gan labi. Paldies, tantī, ka

apmierināji. Es tak viena kā irbite silā. Tiem jau tik jaskaita un jaglabā nauda. Tagad atkal vācieši. Klau! Sākas atkal. (Ārā dzirdami komandas saucieni un vāciska lomašanās, rej supi, kliegz gaiļi.) Ko domā Zelmen. Jadod prūšiem desa. Kur to lai tagad iztaisa? Māte gatava kaut jērus.

Zelmen e. Šitadiem pasaules gājejiem desu vēl taisit. Dod viņiem vaj sesku — tie apēdis. Tad vēl desu. Es tev saku: iztaisi ar! Uz istabas augšas tas pērnais cūkas pūslis vēl stāv. Pielieciet labi ar kartupeļiem un biezputru — būs laba desa. Lai ēd. Es jau Irmai teicu.

Mirdza. Tas ir labi. Es tūlit pateikšu, lai sataisa labi karstu. Bet nāc nu, iesim. Man bailes.

(Abas prom. Pēc brīža ienāk leitnants.)

Enterichs (ienāk priecīgi svilpodams jautru operetes meldīpu kā toreadors). So, so! Viss ir kārtībā. Bet ēst! Nejauki gribas ēst! Desu, olas, speķi, sviestu! (Sauc.) Frici! Frici! Auf!

Fricis (ienāk). Jūsu rīcībā, leitnanta kungs!

Enterichs (bļauj). Desu! Šurp!

Fricis. Kā pavēliet. Nes. Tūlit. (Marija ienāk ar galdautu un uzsedz. Irma nes platu lēzenu teleķi, kur ir desa un maize, Janka nes dakšas un nažus un noliek visus uz galda.)

Marija. Lūdzu, lielskungs, iebaudiet, ko mēs nabaga cilvēki varam dot.

Irma (ar knīksi). Lūdzu, lielskungs, ēdiet veseli.

Janka (norauj cepuri un paklanas). Adje! (Visi aiziet.)

Enterichs (pie galda ož un apskatas). Oh! Ah! Wurst. Wurst.

Fricis (tapat). Oh! Hm! Wurst! (Noslauka ūsas.)

Enterichs. Nu mēs varam iesākt. (Apsēžas pie galda.) O, liels gabals. Krietns gabals!

Fricis. Jawohl. Krietns gabals! Laba desa.

Enterichs (griež ar nazi, bet nevar nogriest). Hm. Oho! Hm!

Fricis (griež stiprak, bet nevar). Hm. Ja, ja. Krietns gabals. So, so.

Enterichs (griež ar visu spēku). So. So. (Uz Frici.) Nogriez priekš manis ar. To citu tu vari ņemt.

Fricis (zāģe ar nazi desu, bet nevar nogriest). Sasodīts ar. Pavisam citada kā Kurzemē. Hm!

Enterichs (griezdam). Miera laika desa. Jawohl!

Fricis (paož). Pie vella! (Griež ar visu spēku.) Bet tas tak neredzets. (Skatas viens uz otru.)

Enterichs. Nu! Hm!

Fricis. Nu? Hm.

Enterichs. Ne Vidzemes desu tu nevari nogriest. Kauns!

Fricis. Tam vajaga iet. Vells ar iekšā! (Nevar.)

Enterichs. Nolādets! Bet smarža laba. Sīpoli. Cita zorte kā Kurzemē.

Fricis. Na, es taisišu galu, leitnanta kungs! (Paņem savu štika nazi no sāniem, uzliek desu uz galda un cērt vairāk reizes. Beidzot desa pušu.) Ah! O! Ah! (Ož, tad sāk ēst.)

Enterichs. Frici, vaj ta nav Leberwurst?

Fricis. Kā pavēliet, leitnanta kungs. Liekas, tā ir alus desa. Hm. (Skatas desā.)

Enterichs (ēzdam). Ko hm? Ja, kas tas ir, Frici?

Fricis (skatas desā). Leitnanta kungs, man ar liekas... Ja... So...

Enterichs. Kas tev liekas? Hm, man liekas.

Fricis (izceļ kādu saites gabalu no desas un tura uz dakšas aplūkodams, tad aizgriežas un nomet.) Ein Strumpfband!

Enterichs (ceļas no galda). Ja, ko es gribeju teikt. Tu vari viņu apēst. Es esmu paēdis.

Fricis. Es ari, leitnanta kungs. Paldies. Es esmu pavisam paēdis. (Pie sevis.) Nolādets!

Enterichs. Frici! Tev būs ēst to desu. Saproti! Es tev pavēlu. (Pie sevis.) Nolādets! Ffu! — Ņem un nes prom. Prom. Auf! Ievilkt telefonu un atnest uguni!

Fricis. Na, leitnanta kungs! Priekš tādām, es domaju, na (smaididams) tur uguns nav vajadzīga.

Enterichs (cērt ar kāju uz zemes). Lops! Prom!

Fricis. Kā pavēliet. Mālceit. (Nospļaujas. Aiziet. Ārā dzirdama skaļa smiešanās. Metas krēsla.)

Enterichs. Na, pagaidi, lupata! Es tai mācišu. Ffu! (Nospļaujas, iziet.)

(Mirdza un Zelmene ienāk.)

Mirdza. Tā, prom ir. Paldies Dievam.

Zelmene. Kad tik nu nenotiek skandals. Zelmenis paliek arvienu pilnaks. Rēc kā lops. Es saku — nu gluži un gluži pillā.

Mirdza. Posts un posts vien. Bet paklausies, mīļā, ko es tev teikšu. Tas prūsis tā vien man taisas klāt. Es nezinu, ko lai daru. Likšot man sevi apkalpot. Nekaunīgi runā. Palīdz man, tantiņ, gan tad to Zelmeni noguldisim.

Zelmene. Nebēdā, meitiņ. Lai tik mēģina rokas pielikt. Acis no pieres izskrāpešu tādiem kungiem. Un ja kas — tad Zelmenis arī būs klāt. Tam tagad ir dūša.

Mirdza. Ak tad lustīgs gan ir?

Zelmene. Nu bet lieliski. Un tad jau kasities vien meklē.

Mirdza. Nu labi, labi. Bet klausies, mīļā, paliec tu tepat manā istabā, man vienai bailes. Tas prūsis nāks te iekšā un gribēs izrunaties atkal. Tad ir drošāk, ka divatā. Paliec šonakt te. Ja?

Zelmene. To jau varu, ja vajadzīgs. Man lai klāt neķeras. Esi bez bēdam. Ja kāds pieliks man rokas, tad jau uguni vis nerādišu, protu i pati strādāt tos darbus.

Mirdza. Nu — ieej tad tepat un pagaidi. Es tikai drošības pēc uguni iededzinašu. (Iedez lampiņu uzliek uz galda; ārā dzird atkal vāciešu balsis.) Dzirdi, jau nāk. Ej nu tikai manā istabā un apgulsties. Liecies kā slima. Es drīz arī ienākšu. (Iebīda savā istabā.)

Zelmeņe. Par mani jau nebaidies.

Enterichs (no āra nākdams). Na. Ir gatavs. Mana skaistule arī te. Famos! Arē, kā mēs pakavesim laiku. Nakts ir diezgan gara.

Mirdza. Man vēl nav laika. Jasagatavo jums naktsmājas. Pālieciēt veseli. (Ieiet savā istabā.)

Enterichs (smaididams). Ja, saprotams. Jasagatavo viss kā nākas. Saprotu. Ha, ha, ha. Smalka dzīve tādiem iekarotājiem. (Staigā laimīgs pa istabu, sakārto savu ārieni.) Smalka jaunkundze! Vidzemes pērle! (Izņem no kabatas mazu spogulīti un birstīti, saglauž matus, uzsvilpo jautri.) Tā. Labi. Mēs varam iesākt. (Pieiet lēnām pie Mirdzas istabas durvīm, paklausas, palūrē, paberzē rokas priekā, staigā tālak.) Bet niķīga viņa ir. Un zobgalīga. Na, nekas. (Pieiet atkal, lēni pieklauvē; klusums.) Hm! (Apmēdamies.) Na. Ar sturmi ir vistaisnākais ceļš — tā teica Napoleons.

(Atrauj droši durvis un ieiet Mirdzas istabā durvis aizvērdams. Klusums. Ārā dzird Zelmeni dziedam: Tur es dzēru, tur man tika, tāl mazaī krodziņā. Pēc brīža no Mirdzas istabas dzirdami kliedzieni. Zelmeņes balss. Sāk skaļi vaimanāt un bārties.)

Balss. Vai, glābjiet, glābjiet! Satana gabals.

Janka (ieskrien no āra ar rungu, paklausas, paver Mirdzas istabas durvis. Aši atlec atpakaļ un aizskrien.) Vai Die', Vai!

Iрма (no āra). Kas tur kliedza. Kas te ir?

Janka. Tur tas opicieris ar Zelmeni ņemas.

Zelmeņes balss. Ļautiņi žēlojiet! Ak tu nekauna tāds! Vaj tas ir redzets, vaj piedzīvots.

Entericha balss. Still! Nekliedz, nolādetā vecene!

Janka (izskriedams.) Nav, nav vairs labi. Jādod ziņa Zelmeņim.

Mirdza (no āra). Kas nu? Kas par kliegšanu?

Iрма. Arē tas kara kungs pie Zelmeņes. Nudie esot izcēlis no gultas vienā kreklīnā.

Mirdza. Vai tavu traku; jaiet raudzīt!

Marija (ari no ara). Kas tad, kas tad, ļautiņi?

Mirdza (smejas). Nu man precinieks pagalam. Apcēlis Zelmenieti.

Jundzis (no āra). Vaj traki? Ko klieziet! Neblaujiet. Tas kungs pavēleja būt mierā.

Enterichs (izlec no istabas, vairīdamies). Mierā ragana! Ko tav ķērc! Halt!

Zelmene (nāk pakaj). Nekauna, nekauna! Vecai sievai neliek miera. Zelmen! Mirdziņ! Zelmen!

Zelmenis (nāk ar Janku no āra). Kas kliez? Sieva, vaj tu? Kur tu, vells, dzīvo, ka nenāc mājās. (Ierauga Enterichu un Zelmeni pusapgērbtu). Ak šitas kara bumulis!

Zelmene. Ja nūdie, kā nāca iekšā, tā man klāt un sāk tik knakstīties un ākstīties. Par freilēni vien sauc. Vaj tas ir redzets — tāds pasaules ķērajs. Man pavisam slikti ap sirdi — domāju, ka gals klāt.

Enterichs (nemierīgs). Nolādets! Ārā visi! Frici! Frici! Auf!

Fricis (no āra). Es esmu klāt! Ko pavēliet?

Enterichs. Tīiec prom visu to bandu!

Zelmenis. Vells ar lai rauj visu tavu Sprici, es to nepieļaušu. (Iet virsū Entericham.) Ta ir mana sieva, saproti! Kas par māksanos virsū, pīļu tēviņš tāds.

Mirdza (un Irma smejas). Pie Zelmēnes bijis. Ko domā. Leitnanta kungs ir ļoti drošsirdīgs. Viņam, Zelmen, tāda iekarotāja daba. (Troksnis, smiekli, kliezieni.)

Zelmene. Es jums, jaunskungs, to nepiedošu. Ne par ko ne. Tūlit rītā iešu pie mācītāja.

Zelmenis (mācas virsū). Tepat būs labs mācītājs. Atbildi kundziņ, ko jūs gribejat. Mana sieva. Mein Madam, saproti? (Rāda uz sevi un Zelmeni.)

Jundzis. Zelmen, tu traks, nelien virsū, neliec rokas klāt. Vai Dieviņ!

Enterichs. Frici, svied ārā! Marš! (Liela kliegšana un lamašanās.) Ārā! Frici! Prom!

Janka. Vai, nu būs slikti! Nāc, Irma. Būs kaušanās. (Skrien gar galdu un apgāž lampu, tumšs. - Liels troksnis, dzirdams Zelmenis, Zelmene un Enterichs, kas kliedz:) Mierā! mierā!

Janka. Nu tā kā krievi!

Balsis. Ko, krievi? Krievi!

Enterichs. Die Russen! Frici! Nolādets! Signalu, Frici! Pie ieročiem! Dodiet bungas! Alarm!

(Drīz sāk sist kaķa bungas; kliedzienos, smieklos un tumsā piekšgars krīt.)

Otrais cēliens.

Ta pati istaba; pusgadu vēlāk.

Marija (strādādama uz Jundzi). Būtu nu pieslēdzis durvis. Saskaitītu. Šodien tāda klusaka diena.

Jundzis. Kur nu klusaka. Prūši, kā dzird, ejot prom un ņemot līdzī visu, kas nav piesiets. Un atkal kāda tur valdība nākot virsū no jauna. Komunisti laikam.

Marija. Nu, tadēļ. Būs atkal jauna nauda. Tad to veco vajadzētu dot prom, sevišķi ja var tos kerenkus. (Pieslēdz durvis.) Nu, klausies, paskatīsimies. Man tā vien liekas pa naktīm, kā žurkas grabinas tur zem grīdas. Bez tam vēl ostrubļi jāpieliek klāt.

Jundzis. Nu, kad jau, tad jau. (Taisas, pie durvim nometies, atlaust kādu grīdas gabalu.) Būtu vairak bijis ko nolikt, bet toreiz ar to skandalu. Bij jasmaksā pieci tūkstoši vācietim soda.

Marija. Ja, ta Mirdza gan ar bija vainīga. Tiši gan laikam uzlaida tai Zelmenei to opicieri. Tāda nekrietna. (Durvis tiek grūstas; klauvē, abi uzlec.)

Marija (ielaiž Mirdzu). Nu, ko te šaudies?

Mirdza. Aha. Atkal laikam tas slepenais darbs. Bet klausies, tur ir atnācis tas cilveks un tā savadi runā.

Abi (pārsteigti). Kāds cilveks? Ko runā?

Mirdza. Nu tas Ķilķenboks, tas vanderzellis. Runā par kādu manifestu un grib katrā ziņā piejums tikt. Drīz būšot par vēlu.

Jundzis. Traka pasaule! Nevienu dienu nav vairs miera savās mājās, tad saki, lai iet vien tālak tāds Ķilķenboks — vaj pie paša nelabā.

Ķilķenboks (nāk iekšā, aiz viņa Zelmenis). Ja, ja. Kad es saku, tad jūs gan variet ticēt. Ja. Prūši bēg prom. Nāk atpestīšana. Tie imperialisti sabruk. Nāk mūsu brāji lielinieki. Ja. Darba tautai manifesti. (Draudoši.) Drebiet, buržuji! Aha!

Marija. Uja cilveks! Kas tie par brājiem?

Ķilķenboks. Lielinieki un Lēniņš. Tas ir gudrakais. Tagad jūsu kalpinašanai gals. Tagad nāk komunisti. Ja! Aha! Ražojamie līdzekļi nāk!

Jundzis. Komunisti, kas tad tas?

Ķilķenboks. Ak tad neziniēt vis, kas tas? Jauka lieta. Komuna ta ir, mantas kopība. Viss kopā. Zeme un ražošanas līdzekļi darba tautai astoņās stundās. Nost ar privatīpašumu! Preses brīvība. Visa vara uz vietam. Laupi salaupīto. Kas tavš, tas mans, kas mans, tas arī mans. Īerauj nāsī, liec pa diegu un baznīca šķirama no valsts. — Vot jums komuna. Ja! Aha.

Jundzis (apmulsis). Cilveks, ko tu pūt!

Marija. Vai die! Tad jau pats antikrists klāt.

Zelmenis. Nu, bet saki, bezdvēsele, vaj tu zini, kur tu esi šodien dabujis? Skaidrā prātā tas nav. Tev mēle iet kā ritenis. Bet ja tu pasmeķetu no mana jaunā brūvejuma, tad tu runātu vēl labak.

Ķilķenboks. Nesmejies, Zelmen, es runāju no visas sirds. Tu esi neapzinīgs biedrs. Tagad nāk lielinieki un padomes. Tagad visa vara pieder tautai

un gals buržujiem un izsūcejiem. Ja, visus pie sienas! Tagad ir šķiras intereses.

Zelmenis. Nu, bet saki, bezdvēsele, vaj tu zini, kur ir tava komuna? Nāc, es parādišu kur mana.

Ķilķenboks. Buržujs tu esi, ar tevi nav vērts runāt. Komuna ta ir, kad viss tiek izdalīts. Kam nauda — visiem vienādi, mājas — kalpiem un astoņas stundas jastrādā visiem. Kopīga ražošana.

Jundzis. Mājas kalpiem? Ak tu, buntavnieks! Vaj valdības nav, kas jūs savalda?

Ķilķenboks. Ja, tiklīdz mūsu brāļi būs klāt, tūlīt tiks izsludināts manifests. Tad mēs gan kaut ko redzesim. Un, kas pretojas — pie sienas! Smērē beigts! Aha! Drebiet, buržuji, jūsu stunda ir klāt! Mmmm...

Marija. Vaj tu pie pilna prāta, Ķilķenbok. Tevi tik policijai vajadzētu nodot. Janudie policijai.

Ķilķenboks (pozā). Par vēl izsūceji! Lēniņu jūs nemācīsiet. Izpalkoms jūs sagraūs. Astoņas stundas katram darbā — uz priekšu!

Zelmenis. Klausies, tu ar tām astoņām stundām palēnam. Ko es varu par astoņām stundām izdarīt, kad man nav norūdzis. Vaj cūkam dos? Es nevaru par astoņām stundām lāga padzert, ne vēl izbrūvet, vaj iztecināt. Kad man pašlaik vāras, tad tavs Lēniņš lai nenāk klāt, tad es vis pēc pulksteņa nevaru apturet. Un es esmu godīgs amatnieks, nevis tāds vanderzellis kā tu.

Ķilķenboks. Nelamajies, buržujs!

Marija. Ak tad to mantu dalīs gan? Bet saki, kāda nauda tad ies?

Ķilķenboks. Nauda neies. Nost ar kapitalu! Biedri, lai dzīvo komuna! Kapitāls jaizdod biedriem viss!

Jundzis (nobijies saskatas ar Mariju). Vaj tad tik traki. Vaj tie biedri jau nāks drīz?

Zelmene (ieskrien no āra saukdama). Nāk, nāk! Jau

klāt! Nu nāk ta biedru valdišana. Janudie klāt, nāciet skatīties.

Janka (ieskrien un izskrien atkal). Komunisti klāt! Urā! Nu ir brīvība!

Ķilķenboks. Aha! Es teicu, ka nāk mūsu brāļi! Tagad jūs mani pazīstiet. (Draudoši). Smērē beigts! Aha!

(Visi ārā izņemot Jundzi, Mariju un Zelmeni.)

Marija (skrien apmulsusi). Speķis klētī! Vai die'! Jundzis. Svied atslēgu akā!

Zelmenis. Neskrien nekur. Iesmēresim, ieeļļosim, būs labi. Nav jau šitie pirmie, kuri krīt no manas putras. Lai nāk šurp.

Antons Gailis (sarkanarmietis, komisars nāk iekšā; kakls vaļā, plinte plecos, pātdziņa rokā, aiz viņa nāk ta palīgs — krievs Lapotņikovs, tūļīgs, muļķīgs; arī ar plinti). Lai dzīvo vispasaules lieta! Nost ar buržujiem, visa vara padomem. Drebiet, imperialisti.

Ķilķenboks (grib piebalsot). Pareizi! Drebiet, imperialisti! (Sāk pats drebet. Jundzis un Marija arī sāk drebet.) Lai dzīvo biedri!

Gailis. Paziņoju, ka visa vara pārgājusi strādnieku un kareivju rokās un te tiek nodibinata padome. Privatīpašums nepastāv. Viss pieder visiem! Kontrrevolucionarus tiesā tautas tribunals. Visur tiek dibinatas šūniņas. Kur ir biedrs saimnieks?

Ķilķenboks. Āre! Šitas!

Gailis (uz Jundzi). Sasauc uz sapulci visus mājas ļaudis uz padomes ievēlēšanu! Masu sapulci, saproti?

Jundzis (drebedams). Ja—a—a!

Ķilķenboks (aizskrien saukdams). Valdibas vārdā uz komunas sapulci visiem ierasties! Uz masu sapulci!

Gailis un Lapotņikovs (apsēstas pie galda un sāk rakstīt). Jums biedri (uz Jundzi) vairs šīs mājas nepieder. Te ir komuna!

(Jundzis un Marija iepleš plati mutes un paliek neziņā stāvēt. Sanāk: Mirdza, Irma, Zelmene, Janka un vēl kāda vecene.)

Gailis. Paziņoju, ka ir nodibinata sarkanā valstība. Tiek nodibinata arī komuna. Kas te ir buržujs un kas biedrs? Pieteicieties pie vārda.

Jundzis (apjucis). Es — es — es...

Ķilķenboks. Buržujs, buržujs, vislielākais buržujs.

Gailis. Un tie citi?

Ķilķenboks. Viņa sieva Marija — buržujs, meita Mirdza — buržujs, Irma — kalpone — biedrs, Janka — biedrs, Zelmenis un Zelmene — biedri. (Uz veceni.) Un šī — vells pats lai sazin. (Atmet ar roku.)

Gailis. Tagad tūlīt ir jāievēl izpolkoms.

Zelmenis (sevi). Būs magaričas. Labi.

Gailis. Uzstādiet kandidātus uz priekšsēdētāja amatu.

Ķilķenboks (skaļi). Biedrs Gailis.

Gailis. Vairak nav? Stāsimies pie vēlēšanas. Kas ir pret biedri Gaili — pacelt roku. Neviena. Vienbalsīgi ievēlets. Tagad sekretaru. Uzstādiet kandidātus. Nav neviena? No manas puses biedrs Ķilķenboks. Vairak nav? Stāsimies pie vēlēšanām. Kas ir preti — pacelt rokas. Nav neviena? Vienbalsīgi ievēlets. Tagad neviens te nedrīkst ne ēst, ne dzert, ne ko strādāt bez padomes atļaujas. Kopīgs darbs, kopīga manta. Te pastāv komunistīga sūniņa. Diktatura.

Ķilķenboks. Gluži pareizi. Urā! Taisnībai vajaga pasaulē būt. Urā!

Gailis. Un tagad — marš visi prom! (Uz krievu.) Iesim, biedri, noliksīm zirgus. Nado podņatj flag! (Iziet abi.)

Jundzis. Tik traku būšanu es gan neesmu redzējis ī tēvu tēvu laikos ne. Lai Dievs stāv klāt.

Ķilķenboks. Vaimanājiet, izsūceji! Aha! Viss pieder visiem. Ko tad dara valdišana?

Zelmene. Paklausies tik uz visiem pasaules

gājejiem, tad i galā netiksi. Šis man te ieliks kamunā. Tfu! Nu tad redzesim gan. (Iziet.)

Zelmenis. Riktīgi gan pasaules lāpītaji. Vaj es neesmu brūvejis pie krieva un pie prūša, bet neviens nost neņēma. Lūgtin vien lūdzās kādu lāsiti. Un šis tūlit kraus kamanās. Nu tad vells lai danco. Nenāc man klāt ar savu manifesti. Tad rādišu gan. (Iziet.)

Ķiļķenboks (draudoši). Par tiem vārdiem tev būs jaatbild tribunala priekšā. (Iziet viņam pakaļ, visi citi aizgājuši, izņemot Mirdzu.)

Marija (uz Mirdzu, kuņa grib iet). Paliec, nu mums ir jārūnā.

Jundzis. Ja, pagaid. Es arī gribeju ko teikt. Redz, kas nu notiek.

Marija. Nu, meitiņ, tikai vēl viens glābiņš.

Jundzis. Saprotams. Un tas jādara ar gudru ziņu. Ne tā, kā toreiz ar to prūšu kungu. Cik tur trūka. Tev ar to Gaili vajaga būt pa draugam.

Marija. Kā tad, pa draugam gan. Tu jau gan zināsi, kas jādara.

Mirdza. Saprotu gan. Ar vienu vārdu sakot, man to Gaili vajaga varbūt tūlit precēt?

Marija. Nu saki viens cilvēks! To muti!

Mirdza. Ja, kā tad. Saprotams. Un to krievu un Ķiļķenboku arī. Kaut vaj pats nelabais būtu jāprecē. Lai tik jūs savu naudu varetu mierīgi pārskaitīt. Labi, lai iet ar. Bet tad tūlit dalisim, kā jau komunā. Es zinu, ka trūkums jums nav.

Marija. Uja, nekliedz, trakā! Tavu nejauku bērnu.

Jundzis (atkrīt krēslā). Nu ir beigta mana mantīņa! Tādus bērnus izaudzināt!

Marija. Kad tev kaut naga melnums mīlestības būtu pret vecakiem.

Mirdza (jautri ironiski). Mīlestība, mīlestība — laba lieta. Nu tad ja, es eju un būšu pa draugam. Bet

gluži pa draugam. Kaujiet tik vērši uz kāzām. Tūlīt nosvētīsim. Tagad tepat komunā i laulā. Zelmenis arī pašlaik kandžu izdzinis. Bet to es saku: pūra naudu mēs ar Gaili paņemsim paši. Es zinu, kur ta ir.

Jundzis (skrien dusmās klāt). Turi muti, nekaupa! Ja nu kāds noklausas... Vai, kā slikti paliek ap sirdi! (Atkal atkrīt krēslā.)

Marija. Klus, tur jau nāk.

Mirdza. Tad ir labi. Lai tik nāk. Es ar lielu mīlestību. Celiet tik šķinķus no glabatuves ārā — ta komuna grib ēst.

Jundzis (skrien ar paceltu dūri). Vaj tu klusesi, cūkas bērns.

Mirdza (smejas). Ha, ha, ha. Būs kāzas — būs... Čubini tik maku. Ar mīlestību. Mēs gluži ar mīlestību paņemsim... Ha, ha, ha. (Jautri smeļ.)

Gailis (ienāk). Tā. Gādajiet, ka komunai ir pusdienu galdā. Taisaties prom!

Marija un Jundzis (iziedami). Tā, ka tu ar labu, meitiņ. Tā kā ar mīlestību.

Gailis (uz Mirdzu, kuŗa arī grib iet). Pagaid, meitiņ, ne no vietas. Stop mašina, kad kungs saka! Neskrien tik traki, parunasim par lietu, sirsnīņ.

Mirdza (spītīgi). Runā vien, smuks puisīt. Bet tā, ka var saprast.

Gailis. Vispirms — uzliec pusdienu. Jau pusotras dienas neesmu neko dabujis. Tie nolādetie buržuji neka nedod.

Mirdza. Nu jau drusku saprotu gan. Vēders kurn. Būs revolūcija. Ja, tā jau saka: bads labakais agitators.

Gailis. Ko tur tik daudz runat. Dod ēst, tad runasim tālak.

Mirdza. Būtu labi. Bet bez komunas atļaujas nav brīv ne ko dot, ne ņemt. Sasauciet pilnu sapulci.

Gailis. Vells ar lai ārā! Es te esmu likums un

pavēle un ar to beigas! Dod šurp tos sviesta spaiņus un šķiņķus.

Mirdza. Bet tagad sieviešiem vienadas, tiesības un es negribu būt par ķēkšu. Pameklejiet citu.

Gailis. Tā?

Mirdza (mēda). Ja — tā.

Gailis (laipnak). Smuka šmare, bet kur velns tik cieta sirds.

Mirdza. Smuks komisars, bet kur velns tik tukšs vēders.

Gailis. Tā?

Mirdza. Ja, tā. Visur vienlīdzība.

Gailis (nikni). Nu, klausies, nebrūķē mūli tik varenī. Ka nedabū piparus. Es jūs visus nacionalizešu un rekvizešu. Maksasiet kontribuciju kā čākstēs vien... Nu, vaj būs vaj ne? Es daudz nejokoju.

Mirdza. Būs, būs. Kā ne.

Gailis. Kas būs?

Mirdza. Gavenis. Lielais gavenis.

Gailis. Tā?

Mirdza. Ja tā. Variet sākt. (Taisa kniksī.) Man jāiet komunā. (Iziet.)

Gailis (grib skriet pakaļ, apraujas). Nolādeta būšana, Na, tad lai iet ar. Es jums ielikšu špiļku. (Sauc.) Ehe! biedri, šurp!

Ķiļķenboks un Lapotņikovs (ienāk.) Kā pavēliet, biedra kungs.

Gailis. Mēs tūlit taisīsim rekvizīciju. Bet pāpriekšu pasauc te šurp tos buržujus. Viņi slēpj partikas vielas.

Ķiļķenboks (paver durvis). Ehe! Nāciet tūlit šurp! Jundzi, saimniec! Tūlit, komuna sauc. (Uz Gaili.) Tos, biedra kungs, bez žēlastības vajag saņemt. Tie ir isti buržuji.

(Ienāk Jundzis un Marija.)

Gailis (lepni). Klausies, buržuj, kur ir tavs krājums, dod šurp.

Jundzis (piegrūž sievai). Tā ka neizplāpā. Turi muti. Liedzies. (Uz Gaili.) Es, žēlīgs valdības kungs, — — eh — es — — man neka nav.

Gailis. Nemelo, tu stāvesi plintes galā!

Marija (grūž Jundzim). Saki, ka to prūši paņēma; turies!

Jundzis. Es esmu visu atdevis tiem prūšiem. Nu jau labi, ka dzīvība vēl atlikusi. (Skatas uz durvim, kur nauda nolikta grīdā.)

Marija. Visu, visu prūši paņēma, ja, nудie. Tik cik mugurā un vēderā vairs palika.

Gailis. Nepūt niekus. Liec galdā un beigas. Man nav te laika runāt. Komunai vajaga ēst, saproti. Dod šurp savus šķiņķus un cepešus. Diezgan esi savā mūžā baudījis ta labuma, tagad mēs arī gribam pasmeķet. Tev vēders jau diezgan resns.

Marija. Vai die, kur mēs nabaga cilvēki tādus gardumus ņemsim.

Gailis. Diezgan. Nu vaj būs vaj ne? Viens, divi....

Ķilķenboks. Viens, divi... smērē beigts!

Marija. Kur mēs nabaga cilvēki... Vīdie!

Gailis (pavēloši saviem biedriem). Tribunalam! Ved viņus prom. Sabotažņiki!

Ķilķenboks. Aha! Prom! (Iedzen viņus blakus istabā.)

Gailis (spļauj). Nolādeti kontrrevolucionari! Kaut gabalu maizes varetu dabūt. Mēli var apēst!

Lapotņikovs (spļauj). Da. Boļno kušaķ hočetsa!

Ķilķenboks (spļauj). Iztaisit kratišanu visā mājā, tad redzētu, kādas lietas nāk ārā. Izsūceji tādi. Tfu!

Gailis. Labi. Iesim, biedri, un sāksim pārmeķet. Es tagad apēstu vaj pus pasaules.

(Dzird Zelmeni dziedam dzēraju dziesmu.)

Ko tas tur trallina, kā traks. Laikam pieēdies līdz kaklam.

Zelmenis (ienāk ar kandžas pudeli padusē, omulīgs,

iedzēries, apskata visus). Nu ir gan partija. Nu, ko tad pūtiēt kā tēvu paglabājuši. (Uz Gaili.) Klausies, tu, lielais pasaules lāpitajs, nāc sadzersim uz to jauno valstību. Vaj komunā lai gavenis vien būtu? Nāc, es tev iedošu svēto eļļu.

Gailis (nikni). Ko tu teici? Es pasaules lāpitajs?

Zelmenis (atmet ar roku kā klusinādams). Nu, nu, nu: paklausies šito: (Dzied.)

Iedzeļ, brāli, laiki grūti,
Dzīves ērkšķi nikni duļ.
Iedzeļ, mazak sāpes jūti,
Jaunu dzīvi alus buļ.

Nu skaties, skroderzelle! Te nav tik alus vien, te ir kaut kas labaks. (Rāda pudeli.)

Gailis (saķer šauteni). Mierā, vaj es tevi tūlit likšu pie sienas! (Paceļ plinti.)

Zelmenis. Vai, vai, vai — nu liec vien to plikstēni pie malas. Plinte? Laba lieta. Bet es tev teikšu, brālit, es ar šito — (rāda pudeli) — esu lielgabals apklusinājis. Pagājušu vasar visa prūšu batarēja guleja. Eh! Galvenā lieta, kad labi norūgst. Tad tava padome un komuna lai iet gulet. Mani tu nemācisi, bute.

Gailis (paceļ šauteni). Viens, divi, trīs... Neplāti žaunas. Kā tu drieksti apvainot mūsu valstību.

Zelmenis (izbijies). Ūtu, tu, tu, tu! Tūlit jau plinti cilat. Nu saki, vaj ir vērts. Būtu paraudzijis labak ka smeķē, bezdvēsels tāds un tad šāvis. Tad tu vis nešautu vairs. Nu, paraugi nu, pipars tāds. (Dod pudeli.)

Gailis. Biedri! Iesperiet šito tēviņu ar' iekšā. Tribunalam!

Kilķenboks un Lapotņikovs (grūž Zelmeni pie vecajiem iekšā.) Aha, sabotažņiks! Tagad tu dabusi mācību!

Zelmenis. Lēnam, lēnam, mīļie. Es esmu godīgs amatņieks! Paskaties šurp — pats vien, nudie,

pats vien brūveju. (Rāda pudeli.) Es ar mīlestību vien, nūdie! (Kliedz.)

Gailis. To pudeli ņem nost! (Pudeli atņem un Zelmēni iegrūž istabā. Dzirdama no turienes dziedāšana.) Gatavie imperialisti. Visu noslēpj. (Spļauj.) O, lustīgi būtu gabalu speķa uz pannas uzcept! E, kā senak dzīvojām. Suņa dzīve tagad.

Kilķenboks. Ja. Es arī neesmu baudījis ka vakar vakarā. Es visu nakti agīteju. Būtu kaut cepti kartupeļi. Tfu!

Lapotņikovs (spļauj). Seļodočku sjeļ bi. Boļno hočetsa!

Gailis. Tad es ar gribu parādīt diktaturu. Ritā visus tribunalam. Lai tik nāk priekšā — visus pēc kārtas.

Zelmene (ienāk uz Zelmēņa kliegšanu, rokā ūdens nestuves, jo nupat nesusi ūdeni). Kas te par kliegšanu bij? Zelmēni, kur tu paliki?

Gailis (draudoši). Ārā, vecen!

Kilķenboks. Ej tu, kur tev jaiet, ja negribi tādu pat galu kā Zelmēnim. Ārā!

Zelmene. Kāds gals? Ko tu te melsi. Klausies, tu klender, nerīkojies te citu mājās tik lieliski. Kas tevi te aicinājis?

Kilķenboks. Es daru pēc pavēles. Ja.

Gailis. Vecen, paliec mierā, ja negribi stāvēt pie sienas.

Zelmene. Nu, nu, nu? Ak tad šis būs te tas rīkotājs. Tad vari sēdēt vaj pats sev uz kakla, bet manam Zelmēnim tu liec miera. (Grib iet istabā pie Zelmēņa.)

Gailis (priekšā). Nost! Viņš ir nolamājis komunu un tiek nodots uz manu pavēli tribunalam. Nāves sods visiņiem buržujiem! Un tagad taisies ārā no šejienes.

Zelmene. Ak tā, kundziņi! Ak tad man vajadzēs tik muti noslaucīt, kad jūs Zelmēni grūstīsiet.

No kurienes tādi ķeizari nāk? (Sauc.) Zelmen, nāc uz māju, laiks gulet!

Gailis (paķer savu ādas pātagu). Skaties, vecen, tūlit es tev maksāšu! Taisies prom. Es te esmu priekšnieks tagad. Nu vaj iesi?

Zelmene. Ak šitā! Priekšnieks. Man jau ne. Mans priekšnieks ir Zelmenis. Tādu priekšnieku tagad kā biezis, ne ar karoti nevar apmaisīt. Esam redzejuši, esam pavadijuši, pavadīsim i tevi ar. Pasaules lāpitajs tāds, bet pašam pliks... Un te vēl ne godīgam cilvēkam miera neliks.

Gailis (dusmās). Turi muti!

Zelmene. Ko tu domā! Cilvēks nevarēs vairs ne savu muti lietot. Domā gan kumediņus ar mums spēlet. Saki ko tu dariji Zelmenim?

Ķilķenboks. Zelmenis ir apcietinats komunas vārdā. Ritā viņu tiesās. Aha!

Zelmene. Apcietinats? Tu drīksti Zelmenim rokas pielikt, skroderzelle tāds! Godīgam cilvēkam, kas pārtiek no sava amata. Tāds pūslis te nāks un apcietinās ļaudis. Dod šurp Zelmeni, es tev saku, vaj es tev rādišu kā bekas lauž.

Gailis (nikns). Likuma vārdā! Stop! (Uz Ķilķenboku.) Apcietinat! (Tas dodas klāt.)

Zelmene. Nenāc tuvumā, salmu kūlis tāds, (Paķer maizes lāpstu pie krāsns.) kā nepaliek par karstu!

Ķilķenboks (atlec). Trakā sieva!

Gailis. Ta ir paša nelabā vecene! Vaj iesi reiz prom. (Ceļ plinti.) Es tevi noziedišu kā mušu!

Zelmene. Nē un nē! Atdodiet Zelmeni. Ja ne, es jums tādu tribunālu iedošu, ka bērna prātā paliksiet. Es neļaušu Zelmeni blamieret. Siseņi tādi. Maizes sēnalas nav ko ēst, bet vēl diezin ar kādu tribunālu lielas. Kaunu būtu pratuši. Ehe, Zelmen, (Pie istabas durvim.) nāc laukā, es esmu tepat!

Gailis (grūž ar plintes galu). Projam, ragana! (Ceļ plinti.) Viens, divi... (Grūž ar plinti.)

Zelmene. Vaj divdesmit. Šis mani, sievišķa cilveku, grūst! Vaj tu zini, cik tu vecs esi? Tādus vīriņus esmu pa septiņiem uz vienu pirkstu likusi. Tu domā, uzvilcis bikses tādas kules, plinti rokā — ek — še riktīgs zaldats un tad tik dižoties. (Rāda ar visu ķermeni.) Nenāc pa naga galam, seska dvēsele!

Gailis (uz abiem). Apcietinat un nodot tribunalam!

Zelmene. Nāc tik pa šāvienam. Kauliņus grūti būs salasīt. (Rada ar lāpstu Ķilķenbokam.)

Lapotņikovs. Vot, sdorovaja baba!

Gailis. Iesper to veceni pie citiem cietumniekiem.

Lapotņikovs. Matuška, matuška! (Labina.)

Zelmene. To jūs man pieminesiet. (Uz Gaili.) Pasaules brūtgans tāds, vēderdancis, peļu ērzelis, jēra dvēsele! (Visi ieogrūž Zelmani pie citiem. Iekšā dzirdama kņada un lamašanāis.)

Gailis (nosplaujas, apsēstas pie galda). Nolādeti buržuji! Pekle gatavā! Kaut vaj gabals maizes būtu bijis ko norīt. Auksts arī vēl.

Ķilķenboks (izvelk pudeli, kuŗa atņēmis Zelmanim). Te tas kontrrevolucionars ir kaut ko iebrūvejis.

Gailis. Kas tev tur ir?

Ķilķenboks. Ta ir ta pudele, ko es atņēmu. Japarauga.

Gailis (aši). Dod šurp! (Izrauj pudeli, pakrata, paož, iedzer.) O, velns! Pamatīgs!

Ķilķenboks (izņem pudeli no rokam). Lūdzu, biedri, man ar kādu drusku. (Dzer.) Hm. Es esmu dzēris no Zelmeņa brūvejumiem, bet tas ir par visām reizēm labaks.

Lapotņikovs (izņem pudeli, liek pie mutes un izdzer). Ono kak raz samogonka! Vot tak ģelo!

Gailis (izņem pudeli no rokam). Paskaties, lops, izdzēra visu. Priekšnieku pazīsti?

Ķilķenboks. Biedra kungs, mēs varam iztaisīt konfiscešanu. Tam Zelmanim nekad nav trūkums. Viņš brūvē.

Gailis. Brūvē? Un tu man agrak neko neteici. Tad mēs varam nacionalizēt un lieta darīta.

Ķilķenboks. Brūvē, protams, ka brūvē. Gatava fabrika. Jau cara laikā brūveja. Tas ir meistars par visu Cēsu apriņķi. Taisa riktīgu konjaku.

Gailis. Tad nacionalizēt. Beigta balle!

Ķilķenboks (domīgi). Ja tik var dabūt rokā. Viņam tāda noliktava, ko ne velns nezina.

Gailis. Hm. Klausies, pasauc to veci šurp.

Ķilķenboks. Es domāju, ka tikai ar labu vajadzētu. Citādi nedabūs. Es viņu pazīstu.

Gailis. Nu labi, labi! Ej, pasauc.

Ķilķenboks (paver durvis). Ej, Zelmen! Nāc ārā! Valdišana sauc!

Zelmenis (omulīgs iznāk). Nu, ko es teicu? Bez manis jūs ne no vietas. Ar visu padomi grāvī...

Gailis. Klausies, biedri, ja gribi būt prātīgs, pagādā kādu pudeli no sava labuma. Parunāsim par lietu.

Zelmenis. Par lietu gan. Un ta lieta ir: par ko tad tie cilvēki saspīesti vienā istabā. Un mana vecene traki saskaitusies. Nav lieta, Ķilķenbok. Vaj tu atmini, ka es tevi mazu pēru?

Gailis. Nu kā tad būs? Atnes nu, mīļais, kādu lāsi. Auksti.

Zelmenis. Labi. Bet tad — kad balle, lai iet visiem. Tad, Gailī, izlaid tos sieviešus un saimnieku ar'. Bez šķiņķa nav nekāda balle. Te jau brāļi un māsas vien ir, bet tu kā dulls sāksi vēl tribuļot.

Gailis (uz Ķilķenboku). Laid ārā! (Ķilķenboks attaisa durvis.)

Zelmenis. Nu tad, lai iet. (Izvelk no kabatas pudeli kandžas.) Paprovojiet šīto, tad jūs pieminēsiet Zelmeni. Bet par to citu tikai cara naudā. Ko tagad materials vien maksā. Apdomā.

Gailis (dzer). O, tas ir ko vērts. Dēviņi zibeņi!

(Viņi dzer visi pēc kārtas no dažādiem traucīpiem.) Klau, vaj nevarētu kādu uzkožamo dabūt?

Zelmenis. Par ko ne. Vaj Vec-Rumbās kas trūkst. Bet tad mācies te dzīvot. Mēs, brālit, lielakiem vīriem kā tev esam bikses uzvilkuši.

Gailis. Lai iet priekā. Dari, ko zini, bet gādā ko ēst.

Zelmenis (sauc pie istabas durvim). Ehe! Nāciet klajumā. Es jums pasludinu manifestu. Jundzi, saimniec, nāciet ārā. Vecen, nāk kāzās!

Ķilķenboks (uz Zelmeni). Tu mani piesargā. Ta Zelmene ir par daudz nikna. (No blakus istabas iznāk visi cietumnieki.)

Zelmenis. Manifeste! Visiem jaapvienojas un jaēd kāzu mielasts.

Zelmene. Kad ar godu, tad ar godu, bet kad man kāds pieliek rokas, tad lai zin, kas notiek.

Gailis (ar pudeli rokā pienāk pie Jundža). Lai dzīvo saimnieks un saimniece! Pašiem sava komuna!

(Jundzis dzer; sievieti aiziet gādat ēdienu.)

Lapotņikovs (dzer). Ono kak carskoe i jest!

Ķilķenboks (dzer). Nedomā, brālit, ka pie mums kāposti un gurķi vien aug, kā Krievzemē. Putru esi dzirdejis? Vot ono putra i jest!

Lapotņikovs (dzer). Putra? Lai dzīvo putra! Urā!

Gailis (dzer, jau priecīgs). Kur, velns, tu tādu smēri esi sabrūvejis! Uguns vien metas ap acim. Goda vīrs tu esi, Zelmen. Bet dabū nu vēl.

Zelmenis. Lai iet, lielskungs. Bet cara naudā tikai.

Gailis. Nav žēl, kad tikai manta. Še! (Izvelk lielu naudas žūksni un daju iedod Zelmenim). Bet nu labi daudz! (Zelmenis aiziet.) Sanāciet kopā, lai vells zina par komunu. Padzīvosim vienreiz priecīgi savā tēvu zemē. Lustīgi laiki. (Dzer.)

Marija un Irma (nāk un nes uzkožamos un saliek uz galda). Lūgtu nu, ciemiņi, pasmeķet mūsu maiziti.

(Visi sēstas pie galda un sāk ēst, sevišķi krievs ēd bezgala daudz.)

Jundzis (drošs). Ē, Marij, nes šķiņķi! Kas te godigam cilvēkam ko ēst no tādiem niekiem. Mums nav trūkums! Neesam nekādi nabagi.

Zelmenis (nāk dziedādams ar divām lielām pudelem). Brāļi, šodien priecājties, jaunība drīz beigsies!..

Zelmene (nes alus trauku). Kad cilvēki prot godu, tad es arī protu kā uzņemt.

Gailis un Ķilķenboks. Urā! Lai dzīvo Zelmenis! Lai dzīvo brīvība!

Marija (nes speķi un šķiņķi). Lūdzu uzkodisiet ciemiņi. Tā jau nesmeķē, kad nav laba kumosīņa.

Gailis. Urā! Lai dzīvo sievas māte! Lai dzīvo Latvija! (Pievelk arī sieviešus pie galda.) Bet tad ir gan brūvejums! (Dzer un ēd.)

Jundzis. Ja, kas labs, tas labs. Kā saka — tīrā maize!

Ķilķenboks. Debess rasa! Pazīstiet, biedri, Vidzemi. Ehe! Lēniņš lai netaisas līdz!

Gailis. Ja, to es vienmēr esmu teicis, latvietis paliek latvietis. Krievs ir revolūciju nemāceja iztaisīt. Urā, lai dzīvo vidzemnieki!

Zelmenis (mīlīgi sēstas Gailim klāt). Redz, bezdvēsele, ko es teicu. Tu mani nemācīsi. Iedzer un tad runā. Brauc pa tiltu pamazām. Pazīsti savu maizes deveju. Es esmu raudzejis visos laikos. Bez laika nevajaga neko pasākt. Lai dzīvo mūsu brālība. Dzeriet, švauksti. Kamēr Zelmenis dzīvos, Vecrumbās būs pilnība.

Jundzis. Tas labākais jau nu ir un paliek brālība un satikšana. Kad tik nāktu vecie labie laiki atkal atpakaļ.

Ķilķenboks. Lai dzīvo vecie labie laiki! Urā!
Gailis (piecēlies tura runu). Lai dzīvo buržuju ķē-

niņš Vec-Rumbu saimnieks un viņa saimniece un skaistā meitiņa! Urā!

Jundzis (uz Marijas). Vaj zini, šodien vajaga ko labaku uzkost. Nu kusties, kusties. Atnes to žāveto šķiņķi! Izcep pankūkas. Lai meitas strādā!

Gailis (sakampj Mariju). Lai strādā visa pasaule mums par labu. Iedzer, sievas māt, iekamp to rupuci! Visi vienā lielā komunā šodien un mūžigi. Lai dzīvo brīvā mīlestība!

Zelmenis. Kad tāda komuna, tad debesīs nebūs labak. (Uz Gaili.) Urā! Tu, pasaules gēģeris, dzer un piemini Zelmeni. To es tev saku, pats vācu ģenerālis Piperliņš, kad bija baudījis, teica: Zelmen, tev ir jānāk nach Berlin priekš kaiser šito all brūvet!

Gailis (iereibis). Mīlais brāli, lai dzīvo visa ta padarišana. Jauki dzīvot tēvijā! (Apkampj Zelmeni.)

Ķilķenboks (viņiem klāt). Brāļi! Nost ar ieročiem un tribunaliem! Apvienosimies šodien brīvā mīlestībā. Lai dzīvo šitā komuna un Zelmenis kā viņas prezidents!

Zelmene (uz Gaili). Redz nu, kundziņ, ka tu ar savu plinti neka nevareji izdarīt. Dzīvo brāligi, tad ies labi, karsta putra tāds!

Gailis (glāzi rokā). Nāc, mamiņ, sadzersim tu brālibas. Kas mums ko tēvzemi dalīt. (Grib viņu apkampt.)

Jundzis (gadas starpā). Sveiks, mīlais Gailit. Es pirmiņ gluži vaj nobijos, domaju, ka gals klāt. Bet pašu cilvēks vien esi. Dzīvosim kā brāļi, mums neka netrūks.

Ķilķenboks. Urā, brāļi! Šodien mums pieder pasaule!

Jundzis (apkampj Gaili). Tagad mēs visi proletari kopā satikušies. Kad mēs kopā, kas mums ko var padarīt. Gailit, mīlais, es tevi... Tu būsi mans znots, es tev mājas atdošu, nūdien atdošu. Kad tu gribi, ņem to skuķi, traka gan viņa ir. Lai iet viss vienā kamolā.

Gailis (pakāpies grib turet runu). Lai dzīvo mūžīgi pelekais barons Jundzis un viņa ģimene! Es esmu pasaules komisars un es to gribu. Tušu! Tušu! Muzikantus! (Visi pieceļas un glāzes paceldami sauc urā! Liela orgija. Zelmenis pilda glāzes, sievieti liek ēdienu uz galda.)
Zelmenis. Tad lai uzdziedam. Neviens vēl nav manu alu dzēris, kas nebūtu dziedājis. (Rāda uz Gaili un sāk dziedāt:)

Kur tu teci, kur tu teci, gailiti manu,
No rītiņa agrumā...

(Visi stāv apkampušies: Gailis ar Jundzi, Zelmenis ar Ķilķenboku. Sieviete arī pulkā. Lapotņikovs pēkšņi nosviež savu kažociņu un sāk dejojot kazaciski iekliegdamiem un plaukstas sīdams. Citi dzied glāzēm un ēdieniem rokās.)

Mirdza (ienāk no savas istabas, paliek stāvēt no brīnumiem, tad sāk skaļi smieties). Šķiru cīņa nu ir galā. Komuna danco!

(Priekšskats.)

Trešais cēliens.

Dažus mēnešus vēlāk. Turpat.

Mirdza. Zelmeņe.

(Mirdza sēd pie galda un raksta vēstuli, domā, sapņo.)

Zelmeņe (pieiedama). Japaskatas, ko tad nu tur tā raksta. Vaj vēstuli, vaj?

Mirdza (aizsedz ar roku). Nav, nav priekš tevis. Neskaties labak.

Zelmeņe. Aha, tad jau būs vaj... Bet kur tad tu zini rakstīt. Kur't šis ir tagad?

Mirdza (noslēpumaini). Vaj zini, tantiņ. Man tāda priecīgaka sirds. Ko domā, te atbraucis esot kāds komunistu šķūtnieks, no Aluksnes. Stāstījis, ka Jaun-Rumbu Karlis tur karojot latviešu pulkā pret šitiem brāļiem. Savu nodaļu komandējot. Esot jau pie pašas Aluksnes. Nu, tad saproti, gribu ziņu pa-

dot. Lai glābj mani ja var. Un ja nevarēs — tad, nудie bēgšu prom pie viņa. Te jau mani tā kā tā grib atdot kaut kuram. Lai tik ta vecā nauda dzīva paliktu.

Zelmene. Ja, bērniņ, tā jau ir gan. Šitie brāji paliek arvien trakaki. Konpiscē vien tik, to vien tik zina. Zelmenis jau arī nevar vairs neko ieraudzēt. Ņem nost tos produktus, pagani. Laikam gan gribeja, lai katru dien tā iet kā toreiz, kad ta priecīgā nakts bija.

Mirdza (raksta). Ja, kad labi uzņēma, tad bija brāji. Tagad atkal tikai par šķiru naidu vien runā. (Beidz rakstīt.) Tā, tagad es aizskriešu pameklet to šķūtnieku. Varbūt, ka varēs aizsūtīt kaut kā. (Taisas iet; pie durvim klauvē.)

Zelmene. Diezi, kas tad tur tā grābstas apkārt. (Iet atvērt un ielaiž Vilciņu, kazaku. Mirdza aiziet savā istabā.)

Vilciņš (viņam sīka balss). Nu, labdien, Vec-Rumbās, labdien! Nu ko tad dariet?

Zelmene. Ko nu daudz var darīt. Tagad tik skaties, ka nenāc pie tribunāla.

Vilciņš. Ja, ja, viegli vis nav. Tagad pat tāda traka lieta. Trīsdesmit gadus, kā saka, esmu mērojis tos valsts ceļus kamēr amatā esu, bet tādas lietas vēl neesu dzirdejis.

Zelmene. Kādas tad?

Vilciņš. Vaj tu nevaretu saimnieku dabūt. Viņam pašam japoraksta.

Zelmene. Ka tad. (Tulīt pieiet pie otras istabas un sauc.) Saimniek, nāciet, nāciet saņemt ziņas.

Jundzis (un Marija ienāk). Nu, kas bij? Ak tu, Vilciņ. Ko tad teiksi?

Vilciņš. Jasaka vien ir. Tad nu tāda ta pavēle ir: atdod naudu vaj mirsti.

Jundzis (izbīstas). Ko tu runā, cilvēciņ!

Marija. Vai, vai, mīļie!

Zelmene. Nebaidi ļaudis, Vilciņ. Kad sakams, saki klāri!

Vilciņš. Ak tad neesiet vis vēl dzirdejuši? Te būs tad ta pavēle no kumisara. (Izvelk papīri.) Tad nu izlasiet un parakstiet ar'.

Jundzis (drebošām rokām). A, es tur neka nevaru izlasīt, tādi savadi raksti.

Vilciņš. Kas nu tur ko izlasīt. Septiņu dienu laikā visiem pilsoņiem, teiksim, jaaiznes visa zelta, sudraba un cara nauda pie kumisara, lai apmaina ar padomiem un kerenkam. Kas neizpildīs, tiks nauda atņemta un pats pie tribunāla. Tagad jau ņem bez cimdiem ta jaunā valdišana. Viens divi — beigts, tapat kā ek Sempeters. Lai dieviņš žēlo.

(Jundzis, Marija un Zelmene paliek atplestām mutēm, uzlūko viens otru muļķīgi.)

Jundzis. Janodod... Tu saki septiņu — gadu laikā?

Vilciņš. Septiņu dienu laikā. Tas ir no vakardienas. Tā te stāv. Tad nu lūdzu parakstisiet, saimniek.

Marija. Kungs tētit, vaj tad mums kāda nauda? Kur to tagad lai ņem.

Zelmene (piekrīt). Ja, kur tu, nabags, ņemsi naudu. Lai dod tie, kam ir. (Apķeras.) Vai die, Zelmenis nāks mājās, man jaiet pusdienas taisīt. (Aši prom.)

Vilciņš. Ja, tā jau gan... Bet kas noslēps, tam pie tribunāla; tad nu lūdzu parakstisiet.

Jundzis (negrīb). Marij, man acis tādas tumšas. Paraksti tu.

Marija (negrīb). Ko es sievieša cilvēks tur zinu!

Vilciņš. Kad neparaksta, tad sods būšot gan, tā saka.

Jundzis (raksta un dreb). Tad nu ej ar tālak. Mēs jau labprāt atdotu, kad tikai mums būtu. Valdībai jaklausa, lai kāda ari nav.

Vilciņš. Tad tā i zīniet. Nu, ardieviņū. (Iziet.)

Marija (lūrē pa logu kamēr aiziet). Nu vaj tas ir piedzīvots kamēr pasaule pastāv! Vai dieviņ, tavu trakumu!

Jundzis. Gatavs rīkļu rāvejs! Tu atdod, ko esi tā sargajis un glabajis. Dieva vairs nav debesīs, skaidra lieta.

Marija (dusmās kliedz). Tad turies pats. Lika pagaidīt! Labak lai sapūst vaj sadeg, bet tā jau nebūs, ka tiem es nesišu. Atraduši muļķus, ko domā.

Jundzis. Nu, nu, nekliedz tik stipri, vēl kāds sadzirdēs... Bet tas tribunals... Nupat, redz, kaimiņu aizveda uz Cēsīm par nepaklausību... Zinaj's ar to pašu Gaili parunatos.

Marija. Tas tev ko darīs. To tik gaida, lai dabutu naudu rokā. Tas viņam kā suņam desa.

Jundzis. Tad nu, vaj zīni, vienīgi vēl tas skuķis.

Marija. Nu tad gan. Vienīgi ta. Paga, drusku aprunašos. (Pieiet pie Mirdzas istabas, sauc.) Mirdziņ, meitiņ, iznāc drusku parunaties. (Mirdza iznāk sagērbusies uz iešanu.)

Jundzis. Tad nu zīni, kas par lietu. Nauda jānodod padomei. Viss mūsu mazumiņš.

Marija. Ta jau meitiņ visa tava manta. Vaj mums kas vairs vajadzīgs. Tev vien tik krājam.

Mirdza (ir sagērbusies uz iešanu). Nu tad jau labi. Dodiet tik prom, nebūs jāargā. Kas zin, vaj peles jau nav nosmeķējušas.

Marija. Kam nu tā runat, meitiņ. Tu jau vari gan. Tik parunajies tā mīligi ar to Gaili. Tev pašai tas labums paliks. Pūra nauda būs.

Mirdza (noskaitusies). Ja, ja, parunašu gan. Bet tad no visas tiesas. Tad mēs ar Gaili to arī paši paņemsim, to pūra naudu. Es jau zīnu, kur tas naudas baķis stāv.

Jundzis (skrien draudedams viņai klāt). Ko tu te muldi. Kas par baķi? Klusi tak.

Mirdza. Neizliecies nu. Visi varetu zināt, ja tikai saprastu skatīties uz jums. Velciet tik ārā un nesiet apmainīt. Ja ne, tad es tā labi mīligi parunašu ar Gaili un mēs paši izvilksim.

Jundzis. Traks bērns. Vaj tik drīz ta bausliba un pravieši no tavas galvas ir izgājuši. Gan jāsaka: tev vajadzētu iet par pasauli prom par tādu izturešanos.

Mirdza. Esmu jau gatava. Tūlit iešu. Bet mans pelnījums arī te ir un to es gan zinašu ņemt līdzi. Ar visiem mani precināji, bet nu ir tas īstais, tas sarkanais Gailis. Tas jums ar rādīs kā znotam ja dzīvo. Tagad es iešu aprunāties ar to tribunālu. Ha, ha, ha. (Jautri smiedamās iziet.)

Jundzis (uz Mariju). Vaj tu nu dzirdeji? Beigts tā kā tā. Tīri vella bērns. Es nesaprotu, ko viņai vajaga.

Marija. Tu jau zini gan, ko viņai vajaga. Tas ir tas Jaun-Rumbu Karlis — visu mūžu jau tīkojis, to tik dabūt savā rokā. Tas trakais.

Jundzis. Nu tad, lai pērkons te dobi izsper, bet tā nebūs... Bet ta nauda — beigta gan...

Marija. Nepūt nu, vecais mūļķi. (Nostēpumaini.) Vēl šonakt jaceļ ārā un jaiznes uz riju. Lai tad svilpo. Gan es zinašu, kur nolikt. Vieta jau ir gatava.

Jundzis. Klusak. (Rāda uz otru istabu.) Tur tas Ķilķenboks ar Gaili var noklausīties... Ak tu domā, ka rijā drošak?

Marija. Nu ja, drošak. Var jau arī vecā klēts vietā. Kas tur meklēs vaj krāmesies. Bet te ir jaizņem. Kad tas skuķis nepalaiž tik mēli.

Jundzis. Jaņem, jaņem, kas tur ko saka preti. Bet kā tu izņemsi. Visā mājā tagad biedri vien ir. Ne brīdi nevar būt mierīgs. Ieraudzīs un — amen.

Marija. Lai tik paliek tumšs, gan aizies gulet. Vakar atkal Zelmenis bij pamielojis. Paga! Noliecies gultā, es teikšu, ka slimsi esi, tad jau varbūt neviens nenāks.

Jundzis. Nu tu domā, ka neesmu slimsi? Tagad tā vien kā skudras pa galvu rāpjas. Kāds vells te to kazaku ar nejauko pavēli atnesa! Paraksties tik un atdod. Bet kas tev pelnīs. Oi, laiki, laiki! (Noliecas gultā.)

Marija. Tā. Paliec vien mierā, gan es izdarišu. (Iededzina uguni.) Pēc septiņām dienām vairs smakas nebūs.

Zelmene (pabāž galvu pa durvim). Es gribeju par to pašu naudas nešanu. Nu jau gan laikam valdīšanas vairs nav. Ak tu Kungs un Dievs!

Marija (met ar rokam kluset). Nekliedz, nekliedz tik nejauki. Saimnieks slimsi. Nenāc iekšā ar', diezin vaj nebūs tas pats tips atkal.

Zelmene. Ak tad slimsi gan?

Marija. Nu pavisam beigts. Gribu labi izsvīdet varbūt ka pāriet. Bet nu, ej labak prom. Un saki, lai neviens nenāk. Tāda slikta kaite rādas būt. Nu, ej, ej! (Izvada atpakaļ.)

Jundzis. Paklausies, vaj tie biedri ir tepat? Kad tik neuznāk.

Marija. Nebaidies. Guli tik un slimsi. Es izdarišu. (Iziet.)

Jundzis (guļ un vaid). Nolādeta sērga. Tēvu tēvi nav tādu redzejuši. E, kad varetu — visus uz Sibīriju! Es jums — smilkstetu kā kuceni. (Uz publiku.) Nu sakiet nu: zelta naudu apmainīt. Vaj tur vairs par vērdu taisnības. Tad lai vells paliek jauns, bet tā nebūs. (Trūkstas ar lielu sparū augšā un iet aplūkot pie sliegšpa.) Tā! Paldies Dievam — labā vietā noliku. (Nometas ceļos, apskata, domā.) Kad tik tie kustoņi... Caurām naktim grauž un čaukstina. Tīri vaj salts

man svīst. Neķer ne kaķis vairs. Jaizvelk aplūkot, drošāk noguldit. Tad ir variet meklet!

(Pie durvim grabina — Jundzis pietrūkstas aši, ielec gultā un vaid atkal.)

I r m a (ienāk). Tad nu tā, saimniek, es ar gribeju reiz runat. Ilgak es negaidišu vairs. Redz, kā nauda janodod apmainit. Bet mums noligts cara naudā. Tad izdosiet man ari manu algu, kā norunats.

J u n d z i s. Vaj tu stulba. Ko tu ar naudu tagad darisi?

I r m a. Janes nodot un apmainit. Citadi tribunālā iekšā. Es vis negribu, lai mani nobendē.

J u n d z i s. Ne man kādas naudas, ne cara rubļu. Ja gribi, saņem kerencas; es varbūt salasišu. Liec tu mani mierā!

I r m a. Neka, saimniek. Norunats cara naudā, tad maksā ari. Ko tur tik daudz tiepties. Runā jau, ka jums neesot trūkums.

J u n d z i s (ātri paceļ galvu). Ko tu teici? Kāds trūkums? man neka nav — es neka nevaru dot, prūši paņēma.

I r m a. Ak tad tā ta lieta. Tad es iešu pie komisara. Tagad mūsu valdība, nav vairs vecie laiki, kad var mulķot cilvekus. Tad redzesim, vaj būs vaj ne.

J u n d z i s. Vai dieviņ, ko tu mani moci. Man jau tā karstumi un vēl naudu prasa. Dieviņ, vaj tas ir redzets. Vai, vai! (Atkrīt un guļ.)

M a r i j a (ienāk, uz Irmu). Ko tad nu gribesi?

J u n d z i s. Grib kādu tur naudu atkal.

M a r i j a. Uja trakā. Cilveks mirst nost, vēl viņa ar naudu uzmācas. Vaj neredzi, ka gals jau klāt. Ej ārā!

I r m a. Nudien, tad pie komisara gan. Vaj nezinama lieta, ka naudu pūdejot, bet algu nemaksajot. Te jau visa vella nauda esot nolikta. Nu tad, lai

izšķir ar' tribunals to lietu. Bet kamēr nebūs nauda rokā, man arī nav nekas jastrādā. Ardieviņu!

(Iziet aši.)

Jundzis. Traki, pavisam traki!

Marija. Kad tik iebāst drošākā vietā, tad būs labi. (Aizkrampē durvis no iekšpuses un klausas.) Tagad gan neviens nenāks. Abi tie biedri taisas gulet. Zelmenis, ko domā, savus rubļus jau nolīcis drošā vietā. Un tad — nu es zinu, kadēļ gribot apmainīt — nākot atkal kāda jauna valdība. Tad kerenski ne no vietas vairs — nekur nederešot.

Jundzis. Ne, ne, to tik ne.

Marija. Tagad paliek pavisam kluss. Es jau pieteicu, lai nenāk, sak', tāda lipīga slimība ir. Nāc nu.

Jundzis (pieceļas lēnam pieiet pie loga paklausas, palūrē). Klausies, tā kā grabina.

Marija. Tas nekas. Žurku pievairojies bez sava gala. Tas kaķis ar nekam neder vairs. Nu, nāc, un sāksim.

Jundzis. Paga, palēnām. Tur ārā likās tā kā Irma lūreja.

Marija. Ak, liela bēda. (Paņem lielo lakatu un aizsedz visu logu.) Nu var lūret.

Jundzis. Kad tik nenomana vien, pagani, kad tik nenomana; kad tik neuznāk...

Marija (klusām). Nāc tak, ko tu klimsti tik ilgi. Kur stiens?... Vaj rītu gaidisi?

(Vislielākā uzmanībā Jundzis paņem stienu un pieiet pie durvīm, paceļ grīdas gabalu, zem kuŗa ir nauda. Abi čukst klusām un klausas, vaj kāds nenāk. Izvilkuši vīstokli sāk taustīt un pētīt.)

Jundzis. Aha! Vesels gan. Dzīvs gan!

Marija. Kad tik nebūtu ietrūdejis. Tāds kā ar drēģnumu vien liekas.

Jundzis. Tas nekas. (Iznes naudas paku istabas vidū.) Padod to uguni tuvāk. Paklāj kādu drēbi... Tā, tā. (Marija izdara visu kas vajadzīgs. Tad atraisa paku vaļā un sāk krāmeties.)

Marija. Te ir tie cara simtnieki vien. Tikai Katrinas. Paskat cik skaisti.

Jundzis. Un ek, te man tie zelta gabaliņi. Ā! Ā!

Marija. Klusak! Ā! Ā! Kā bērns... Nu tad sāksim skaitīt; papriekš tos domes gabalus.

Jundzis. Ko tie. Papriekš cara simtniekus.

Marija. Te tie kerenski. Cik toreis bija?

Jundzis. Nu tu tak nosvēri. Toreiz bij vienpadsmit mārciņu. Ko tur skaitīt. (Kaut kas grabinas istabā.) Pag. Klausies, kas grabinas. (Abi uzmanīgi pieceļas, klausas un tad atkal nometas pie naudas.)

Jundzis. Dod šurp simtniekus. Viņu reiz bija piecdesmit divi gabali.

Marija. Ak tu gudrinieks. Un kur tie, kurus saņēmi par veco speķi, no kurpnieka? Neka, gan es zinašu. Būsi laikam Zelmenim aizlaidis par kandžu.

Jundzis. Ak, nu ir jau visi. Kad tik valgani nepaliek, kad ieliksi bleķa bundžā.

Marija. Skat, skat, te tie ostrubļi. Tīri kā no mašinas. Skaista naudiņa. Ā!

Jundzis. Nekā, māt, turesimies labak pie cara naudiņas, ta būs un paliks mūžam ta riktīgā.

Marija. Redz, te vēl piecsimtnieki. Šitodus nest apmainīt — tas tak traka lieta. Dod šurp. Cik tad bij? (Sāk skaitīt abi pēc kārtas.) Viens — viens, divi — divi, trīs — trīs, četri — četri. (Atkal grabinas kautkur; abi sastingst un klausas. Ārā dzied Zelmenis dzērāju dziesmu.)

Jundzis. Nu atkal laikam pievilcies. Ir gan dzīve tam Zelmenim.

Marija. Kad tik neuznāk kāds, kad tik neuznāk. Man sirds tā vien trīc. (Abi skaita tālak, arvien skaļāk.) Pieci — pieci, seši — seši, septiņi — septiņi, astoņi — astoņi.

Jundzis. Cst! Netik stipri, nekliedz.

Marija. Es? Tu pats kliedz.

Jundzis. Nudie' viens gāja kaut kur. (Noliek naudu,

klausas, tad sāk atkal.) Deviņi — deviņi, desmit — desmit, vienpadsmit — vienpadsmit, divpadsmit — divpadsmit, trīspadsmit — — (Liels brīkšķis pie krāsns; krīt kāds koks, gāžas kāds krēsls.)

Marija (iekliežas no bailem skaļi). E! Vai!

Jundzis (vēl skaļak). Ū! Ai!

Marija (apķerdamās). Nekliedz, nekliedz! Nav nekas! Kaķis!

Jundzis (bailēs uzkritis uz naudas papīriem virsū turpina kliegt domadams, ka kāds ielauzies istabā. Oi, oi, oi! Glābiet!

Marija (grūsta viņu). Nekliedz, pagans, nekliedz! Nav neviena, nekliedz, nekliedz. Izdzirdēs vēl.

Jundzis (apjucis). Glābiet, glābiet! Laupitaji?

Balsis (aiz durvim). Kas tur ir? Kas tur kliedz? Jaiet raudzit.

Marija (sauc preti). Nav nekas, nav nekas. Saimnieks slimš. (Mēģina sagrābt naudu, kas vēl vairak izjūk.) Paliec mierā, trakais, ko kliedz. Vaj prāts ar ir vēl!

Jundzis (guledams ar vēderu uz naudas). Ne, ne! Neviens lai nenāk klāt.

Balsis (aiz durvim dauzišana). Laidiet iekšā, kas tur ir? Padomes vārdā durvis vaļā! Komuna pavēl!

Marija. Kungs, Jēziņ, nu ir gals klāt! Nolādets pagans tavu blaūšanu. Nu, svied vaj zem gultas vaj kur! Nu dod šurp! (Ķer un grib pasiēpt. Taj pašā brīdī durvis tiek uzlaustas. Gailis ar šauteni, Ķilķenboks, Lapotņikovs iebrūk iekšā. Irma un Janka ienāk vēlāk. Jundzis uzgulst naudai virsū.)

Gailis. Kas te notiek? Kas par kliegšanu? Ko tu tur guli, buržuj?

Marija (priekšā viņiem). Slims, slimš; pagalam slimš!

Jundzis (vaid). Vai, vai! Nevar celties; nenāciet klāt! Es... man ir slikti. Vai, vai, vai! Mm, hm...

Marija. Slims gan, Gailit. Nevar celties.

Ķilķenboks. Es palīdzēju. Nu celies.

Marija. Nevar, nevar. Jau vakar bija tāds švaks. Nudien būs tas pats tips! Ejiet tūlit ārā, kā nepielīp citiem. Ta ir dikti slikta un lipīga kaite. Ejiet tik prom!..

Gailis (pabaksta Jundzi). Nu celies, celies veci!

Jundzis (vaid). Nevar, nevar, lieciet mierā. Tips gan, tips, kas cits.

Gailis. Kas tev te par papiriem pa zemi? (Uz Ķilķenboku un krievu.) Nemiet to buržuju un lieciet gultā!

Marija. Neaiztieciet, tad nebūs labi! Nudie' nebūs labi!

Gailis. Mierā, vecen! Vāciet pie malas!

Jundzis (sper ar kājam). Nost! nost, nenāciet tuvumā! Sātani!

Irma. Nu tad dzirdiet, kamēr nav nomiris. Viņš man nav samaksājis algu kā nākas. Trīs simti cara naudā.

Janka. Tad man ar vajaga. Man ar cara naudā.

Gailis. Nu aši; stiep prom!

(Lapotņikovs un Ķilķenboks saņem Jundzi aiz abiem galiem un novelk nost no vietas. Tiek redzama nauda.)

Gailis (ierauga naudu un grābj cieti). Skaties, spekulants! Ak, nolādets cara kalps! Kur tu ņēmi to naudu!

Ķilķenboks (pamet Jundzi un sāk uzlasīt naudu). Tas viss no mūsu vērtības. Tas viss pieder komunai. Vot sabotažņiks!

Jundzis (pietrūkstas viegli un klūp naudai virsū). Nost! Ta ir mana manta, ko Dievs man devis. (Grābj un bāž kabatās ko var.)

Marija (tapat). Nudie' godīgi pelnīta. Ķilķenboks var liecināt, ka nav zagta.

Gailis (grābj tik cieti). Mantas kopība. Kas tavš, tas mans. Visiem vienlīdzīgi!

Lapotņikovs (metas klāt). Grabī nagrabļenoje!

Gailis (grābdams papirus). Lai dzīvo revolūcija!
Nāve spekulantiem!

Irmā (grābj cieti naudu). Nudie', nav maksājis no
pērnā gada ne kapeikas. Dod tik šurp!

Janka (pa vidam). Man ar, man ar!

(Liela kņada. Marija iekērusies Ķilķenbokam svārkos, velk to
nost no naudas. Jundzis tiek grūstīts no visām pusēm.)

Marija. Liecies nu mierā, lops gatavais! Vaj
tu to pelnīji? Vaj no pašas pekles esi izlīdis. Nu
diezgan, diezgan!

Gailis (redzedams ka naudas vairs nav, iesaucas nikni).
Revolūcijas vārdā — stop! Kas par kliegšanu! Mierā!
Visi ārā, tad mēs redzesim, kas jādara. (Svinīgi.) Par
neatļautu naudas glabašanu un spekulāciju pilsonis
Jundzis tiek nodots tribunālam. Rītā mēs sastādīsim
protokolu, tagad visi gulet! (Visi aši izklīst ar naudu uz
visām pusēm un pazūd. Uz Jundzi.) Pilsoni Jundzi, rītā mēs
runāsim tālak. (Aiziet.)

Jundzis (atkrīt gultā un vaid). Pagalam visa ta
mantība. Vai, vai! Mm... mm... tie skaistie
ostīņi!

Marija (otrā istabas pusē vaid tapat). Vai, vai, vai!
Tik vien tās kara peļņas bija. Tās skaistās Katriņas!

Jundzis (dusmīgi). Kas vells tevi dīdija blaut...
Vai, vai, vai!

Marija. Vaj es — pats tu blāvi. Skaidri pēc
negudra. Vai dieviņ, vai dieviņ!

Jundzis. Nebrūķē vēl tik lielu muti, muļķe.
Vai, vai!

Marija. Neaiztiek tu mani, lempis tāds. Vai,
vai! (Abi atkrīt gultā un uz krēsla un vaid.)

Zelmenis (nāk iekšā ar alus krūzi rokā un dzied omu-
ligā vajībā streipuļodams). Iedzer, brāli, laiki grūti, dzī-
ves ērkšķi nikni dur. Iedzer, mazak sāpes jūti, jaunu
dzīvi alus bur. Tā. Iedzersim, saimniek. Es savu
jau noliku drošībā. Nedabūs ne graša. Iedzer, saim-
niek. Ak tu Dieva dāvanīņa cik salds! Mana sirds

nenes vienam pašam baudīt. Lai iet uz tās jaunās paradizes valstību. Nu paņem nu šito lāsiti. (Sniedz krūzi.)

Jundzis (trūkstas un ņem krēslu un lielās dusmās nāk Zelmenim virsū). Es tev iebrūvēšu tādu, kādu tu nemaz neesi baudījis.

(Zelmenis lielās bailēs metas ārā, Jundzis viņam pakaļ.)

(Priekšskars.)

Ceturtais cēliens.

Dažas dienas vēlāk. Turpat.

Jundzis (guļ gultā slims).

Marija (sēd ar apsietu galvu un lāpa zeķes).

Zelmeņe (viņai preti uz krēsla). Nu, vaj paliek ar labak? Vaj ta inģvēre nemaz nepalīdzēja?

Marija. Ko nu līdzēs. Kā padomāju par to lietu, tā sāk atkal sāpet.

Zelmeņe. Ko nu vairs bēdaties. Kā bij, tā bij. Nu jau ir prom. Es jau teicu: cik ilgi tādas trakas lietas ies, reiz tā kā tā lauzīs kaklu. Ko tu domā — atnāks tāds komisars un tu tik dod viņam visu kā ķeizaram. Redz, kā nu vajadzēja bēgt. Esot tā skrējuši, ka vaj deg. Nākot uz pēdam tie baltie vaj zaļie ar veseliem diviem miljoniem. Tad nu aizlaida i mūsu Gailis ar. Nu varēs atvilkt varbūt elpu. Tad nu Zelmenis iebrūvēja vakar jaunu porciju. Nu kerenkam gals klāt. Dabūs riktīgu naudu. Ko tad ar tādām biļetēm darīs. Vaj ceļus bruģēs? (Paskatas uz saimnieci.) Ak tad neka nepalika no visa krājumiņa?

Marija. Kur nu, mīļā, paliks. Tik labi, ka tos zelta gabaliņus vēl mutē ieģrūdu. Kad nav man, lai nav tev ar.

Zelmeņe. Nu ko tad, mīļā. Tas ir labi. Lai tad nav ari.

Jundzis. Rij tavu rīšanu. Kur tu nu dabusi rokā. Bet klausies, Zelmene, vaj tas Ķilķenboks vēl tepat?

Zelmene. Nu tepat, kurt' šis ies. Pašu cilveks vien ir. Saka, ka esot pārskatījies.

Jundzis. Nu tik es viņam labu pārskatišanos iedošu. Blēžu būšana. Kas to šķinķi izvilkis no zirnajiem uz klētsaugšas? Viņš ēd kā Sibīrijas vilks. Uz to vien tik dzīvo. Lai tik nāk ta jaunā valdišana.

Marija. Traks vaj esi? Ja nu nāk atkal atpakaļ, tad tevi nokniebj kā nieku. Ko tagad var zināt. Vēji sagriezušies kā peklē.

Zelmene. Tā jau gan teikuši, ka pēc divām nedēļām nākšot atpakaļ un tad visus kā aitas apkaušot. Traki laiki gan ir.

Jundzis. Nu ko tad dzird par to jauno valdišanu. Kāda nauda tagad iešot?

Zelmene. Tā runā, ka paši vien nākot. Mūs muižas barons, Kalsnavas Niedra, Volps un vēl tādi landvērķeni. Lai Dievs žēlīgs! Bet Zelmenis neko, priecīgs. Gan būšot, kas patērē to Dieva dāvanu.

Jundzis (mēģina celties). Vaj zin, jaiet būs uz kaimiņiem aprunaties, kas ta par valdišanu ir, baltā vaj zaļā, vaj sarkanā?

Marija. Nu tik paliec uz vietas. Dzird ka tepat jau jādelejojot pa ceļiem. Vēl kāds nošaus. Vaj tagad ko vērtē cilveku vairs.

Zelmene. Jaiet nu palīgā Zelmenim; pašlaik gribeja saliet mucās. (Taisas iet. Dzirdama Zelmeņa dziedāšana.)

Zelmenis (nāk iekšā un dzied, alus trauciņš rokā). Lai Dievu visi līdz — Nu teic tas visās vietās — Spēj darīt kas tam tik — Tik lielas augstas lietas.

Marija. Ūja, Zelmen, kas tad nu! Vaj tu pie Dievgalda taisies, ka tādas dziesmas sāc dziedāt?

Zelmenis. Sapemiet visi dziesmu grāmatas, ļautiņi, un dziediet. Nu nāk baronu un mācītāju

valdība. Kas neprot dziedāt baznīcas dziesmas, tam gals klāt.

Jundzis (pieceļas sēdus). Nu, nu, kas tad nāk?

Zelmenis. Ir jau klāt. Riktīgi tāds kā Peļu-Kalna barons. Zaldati arī tādi zili peleki ar katliņiem galvās. Dziediet, dziediet, ļautiņi!

Marija (pie loga raugoties). Ja nu pasaules gals nebūs, tad vēl dzīvosim. Nāk gan...

Zelmenis. Man šitie arī nepatīk. Vēders tam liekas kā govij. Esot solījušies atkal art ar latviešiem.

Jundzis (jau piecēlies no gultas, priecīgaks). Kad barona lielskungs nāk, tad ir labi. Es to vienmēr saku: bez labas valdišanas nekust. (Ņem cepuri no naglas.) Tad tik jamanas pastāstīt par manu naudu. Varbūt, ka vēl dabūjam rokā. (Uz Mariju.) Nāc tu arī par liecinieci. Varbūt, ka dabūjam noķert tos Gaiļus. Ta, ta, ta. Nu tik sāksies vienreiz pucešana. (Grib iet ārā — atlec atpakaļ.)

Barons Dachs un landvērists (nāk iekšā. Abi apbrūņojušies ar šautenem, baronam vēl revolveris rokā.) Rok' augšā, tu lump! Vis' rok' augšā! Kur ir to nolādet raker, to boļševist, mordbrenner! Nāk priekšā!

Jundzis (locīdamies). Cienīgs žēlīgs lielskungs, te nav vairs neviena. Projam visi. Apzaga mani, aplaupīja, apžēlojaties par mums nabadziņiem!

Dachs. Kas tu ir?

Jundzis (bučo roku baronam). Es esmu saimnieks Jundzis. Peteris Jundzis, lielskungs, es esmu bijis par draudzes pērminderi pie baznīcas.

Marija. Tā gan, lielskungs, apzaga, aplaupīja. Palīdziet mums nabadziņiem, ķeriet tos Gaiļus.

Dachs. So, so! Un tu nezini, kur viņi ir, to lupat buntavniek!

Jundzis. Redzejām gan, redzejām. Kamunā vien tureja visu laiku. Un ta vakar aizgāja, kā noputeja vien.

Marija. Tādi elles siseņi, lai dieviņš pasargā!

Dachs (uz Zelmeni). Un kas tas vīrs ir būt?

Zelmenis. Es esmu pavisam rīhtīgs vīrs. Es esmu amatnieks un protu savu darbu.

Zelmene. Kā tad, lielskungs, viņš jau Jaunās muižas brūzī ir mācijies.

Dachs. So! Būs sasaukt uz viet visus mājlaudis und es grib viņiem noprasit iekš to protokol, jo te ir dzīvojš to komisars Gail. Aber papriekš būs tād ontlig pusdien priekš mums. (Landvērists iziet.) Unt tad jums visiem lump būs zināt, ka iekš Vidzem ir jauna valdišan. Mēs ir nākuši jūs glābt no to bolševik unt jums uz mata būs paklausit to landesvēr. Vaj saprot, ko es sak?

Jundzis. Paldies, žēlīgs lielskungs, paldies! Kā ne — saprotam gan, lai Dievs jūs pasargā un dod jums augstu laimi. Es vienmēr esmu teicis, kad baron lielskungs valdija, tad tādu dumpinieku nebija.

Marija. Bet sakiēt, lielskungs, kāda nauda tagad ies?

Dachs. Muļķa cilveks. To vāc nauda būs rīhtīg un mūs vis piederēs pie Prūšu ķēniņa. To ir to vislabakā nauda.

Zelmenis (publikai pudeli rādīdams). Neka, kundziņi. Ta labakā nauda ir te. Ta der visos laikos un pie visām valdišanam.

Dachs. Ko tav saka, lump?

Zelmene (rausta vīru pie piedurknes). Vaj neklusēsi trakais. Dabusi vēl cietumu.

Dachs (uz Zelmeni). Tav nebrūķē muti. Also, to jums būs zināt, ka tie veci labi laiki ir nākuši klāt, kad visiem būs darit, ko muiž pavēl. To bolševik būs uzdot, lai var likt plintes galā. Es būs tagad jūs valdit un jums būs dot tagad labib un zirg un lop priekš mūs armij. To cēnig tēv Niedra būs mūs augst prezident. Unt visiem jums būs klausit savu cienigtēv un par jūsu grēkiem būs iet tūlit pie Diev-

galda un katr svētdien baznīcā. Speķ un sviest būs nonest muižā, kur jūs dabūs par to samaksat. Un vis jaunas meitas būs nākt uz muiž div dien par nedel̄ pie man uz darbiem. So.

Marija. Paldies, lielskungs, paldies. Bet mums nav neka vairs. Mūs aplaupīja.

Landvērists (ieved Mirdzu, Irmu un Janku). Te ir to cilveķ, Herr Baron!

Dachs. Also. Un kas jūs būs? Vaj jūs nav to flint turejuš pie sev?

Marija (uz Mirdzu rādīdama). Šitā, lielskungs, ir mana meitiņa, vienīgais bērns. Mirdziņa, godīgs bērns, vēl jauniņa.

Dachs (aplūko). Ā! Fein Mädel. Na. (Stiepj roku bučošanai.) Labdien, labdien!

Marija. Bučo nu, bērns, roku lielkungam. Tagad būs atkal labi laiki. Nu, nāc nu!

Mirdza (stumj Irmu). Pabučo tu, Irma, es neprotu.

Irma (rauļas atpakaļ). Vi die', man bail. (Uz Janku.) Janka, ej tu šoreiz.

Janka (skatas, skatas un pēkšņi izskrien ārā). Briesmīgs deguns!

Dachs. Ā! To Mädel ir spītīgs. Būs viņu mācīt. Aber tagad vis forwärts! Sajūdz zirģus, jūs vis amatnieķ un saimnieķ un lēķ labīb ekš vāģiem priekš mūsu landesvēr un vis provijant. Na! (Visi iziet, paliek vecie saimnieķi un barons. Uz Mirdzu, kuŗa arī grib iet.) Tu paliek. Man ar tevi runāšana. (Uz Jundzi.) Also ta ir tava meita? Ontlīgs skuķs. Man ir vajadzīģ iekš pils ven saimniec un vien friš kamber jumprava. Viņai būs pārnākt uz muiž pie manim strādat. Viņ dabūs lab samaksat un vis kost no manim.

Jundzis. Labprāt, mīļais lielskungs. Lai mācas ko prātīģu darīt un godīģi dzīvot. (Uz Mirdzu.) Nu ej, pabučo lielkungam roku.

Mirdza (aizģrieģas; ģgni sev). Pēģīģais kandidats!

Marija. Viņa vēl tāda bailīga, lielskungs. Gan pieradīs, kad viņu pamācīsiet.

Dachs. Nu nekas, nekas. Man to jaunu meitu spītība labi pazīstama. Man to patik. Es viņu pamācīs. Bet tagad jūs mums gādās lab pusdien, lab šķiņķ un cepet. Un to freilein lai uzvelk lab skaist kleit un ienes man to ēdien. (Uz landvīristu.) Wir wollen hier speisen. (Ieiet abi Mirdzas istabā.)

Marija. Paldies Dieviņam, kas mums tādu negaidītu laimi devis. Nu ko vēl te gaidi?

Mirdza. Kas tad man būtu jādara?

Jundzis. Taisies uz muižu. Tur tevi lielskungs par cilvēku izmācīs. Tad tev izies no galvas tas trakais Karlis.

Mirdza. Ne un ne! To baronu variet ņemt paši, ja vajadzīgs, jo baroni tagad nav cenā. Kas par muižu vaj jūsu lielkungu dod tagad grasi, tas ir muļķis. Un tad par to Karli ar' jums nav daudz ko rūpeties. Padomājiet tikai, ka jums neiet kādreiz par grūtu, kad viņš dabūs zināt. Es vēl pagaidīšu, gan laika pietiks apdomaties.

Marija. Uz ko tad gaidīs? Vaj neredzi, ka tiem trakajiem laikiem gals klāt un valdišana atkal mājās.

Mirdza. Redzu gan, bet vairak, kā jūs. Vēl tas īstais gals nav vis klāt. Vēl jau kautkas būšot.

Jundzis un Marija (abi reizē). Nu, nu, kas tad vēl varetu būt?

Mirdza. Kad nebūtu tā iemīlejuši savu baronu, tad gan redzētu, kas nāk. Nāk vēl viena īstaka valdība. Bet aklis jau neka nevar saskatīt.

Jundzis. Četras valdības jau ir bijašas un vēl nāk viena. Tu esi traka palikusi ar visu pasauli. Parauj velns visas tās valdības, kad lielskungs valdīja, tad bij labi.

Mirdza. Ak tā. Nu to mēs redzesim. Es jums saku, ja jūs gribiet prast godu, tad parīdiēt to barona kungu ar suņiem. Un ja viņam vajadzīgs, kas

to apmīlo, tad pagādajiet viņam labu kaņepaju kakl-
autu.

Jundzis (saslien rokas gaisā kā dievlūgšanā). Vaj tas
ir dzirdets! Tāds trakums!

Marija. Jukusi, jukusi. Pagalam prātiņš! Tas
viss no tiem trakiem laikiem.

Mirdza. Skaitiet tik nu kā pātarus abi divi ar
to baronu. Man nav vairs vaļas. Man ir jagaida
precinieki. Nu drīz būs, bet tad galīgi. (Iziet aši ārā.)

Jundzis. Traka būšana.

Marija. Dievs tēvs lai stāv klāt!

Jundzis. Tad lai nav ar'. Šito stūrgalvību es
lauzišu reiz. Tūlit. Ej taisi lielkungam pusdienu
un es jūgšu zirgu un likšu to meiteni vāgos, lai
brauc barona lielkungam līdz. Mācību vajaga dabūt,
gan tad zinās, kā vajaga uzvesties.

Marija. Tā, tā. Lai tad ar' notiek. Nudien aiz
tās mēles nevar vairs nekur glābties. (Iziet ārā.)

Jundzis (sāk gērbties, klauvē pie durvim). Na, kas
tad atkal tur dauzas?

Zelmenis (uz Vilciņu, nākdams iekšā). Nāc vien, nāc
un runā, kas vajadzīgs. Te jau tas lielskungs ar
nav tālu.

Jundzis. Ko teiksi, kazak?

Zelmenis. Prasi, ko šis teiks. Lai tik nāk.
Pašā laikā. Man ir labi norūdzis. Lai tik nāk.

Jundzis. Vaj abi piedzērušies esiet? Kad sa-
kams, tad sakiēt klāri.

Vilciņš. Tā gan, saimniek. Tūlit jasūta šķūtes,
ar ko provijantu aizvest. Valsts mājā jau ir iekšā
tas opiciers.

Jundzis. No kurienes?

Vilciņš. Saka, ka latviešu valdišana vien esot.
Ko es tur zinu. Mūsu pašu ļaudis vien bija. Meklē-
jot baronus un landesvēri rokā. Bet tūlit jādod šķū-
tes: kas ne, tam atņemšot mājas.

Zelmenis. Uz šito, Vilciņ, es tev iedošu vienu biķeri. Nāc pie manis uz mazmājiņu.

Jundzis (apstulbis). Baronus meklejot, tu saki? Baronu? Vai, Dieviņ! (Pieskrien pie istabas, kur barons.) Ē, lielskungs, lielskungs! Nāciet nu mudīgi ārā, es jums ko pateikšu. Ē... ē...

Dachs (pabāž galvu). Ko tev klie dz, saimniek? Būs dot man pusdien, es teic.

Jundzis. Barona lielskungs, tur ta jaunā valdišana gribot jūs satikt.

Dachs (satrūcies). Ko tev runā? Kas par valdišan? Es vien te ta valdišan. (Uz Vilciņu.) Ko tu saki, bendes maiss!

Vilciņš. Ta jauna latviešu valdišana. Saka, ka baronus meklejot rokā. Pulka zaldatu tur ir.

Dachs. Ta nolādet sunpurn! (Ieskrien savā istabā un pēc brītiņa izskrien abi ar landvērīstu un vāc kopā savas lietas.)

Zelmenis (pie loga). Skaties, jau no lielceļa nogriežas. Nudie', nāks laikam šurp ari.

Marija (ienāk ar ēdienu un liek uz galda). Žēlīgs lielskungs, lūgtu nu baudīt kādu kumosiņu.

Dachs (uzkliedz). Nost pie malas, tu muļķ sievišķ! Man ir jajāj prom. Aber jums būs kluset par to, ka man ir redzejuš. To jūs man pieminēs. (Abi ar landvērīstu steigšus ārā.)

Zelmenis (sauc pakaļ). Ehe, barona kungs, iedzer-sim ceļa kāju!

Vilciņš. Tad nu ardieviņ; iešu tālak. Ka būtu ar šķūtem laikā klāt. Šitie jaunie jokus netaisa. Grib jau visu zemi iztīrit no mošķiem. Jaun-Rumbas jaunakais dēls jau ari tur pulkā par kara kungu ir. Nu, veseli nu! (Iziet.)

Jundzis. Man galva riņķī vien iet, kā aitai. Es neka nesaprotu. Bet tāda vien kā nelaba dūša. Vaj tas ir dzirdets, ka ķers pašu barona lielkungu rokā.

Marija. Kad tik neaplaupa vien. Un diezin, kāda nauda tagad ies atkal.

Zelmenis. Nu tik ies ta riktīgā nauda vaļā. Kas prot taisīt, tam ir. Bet ko nu drebiet kā bābas. Iešu atnesišu drusku ko stipraku priekš sirds.

Irma (ieskrien). Saimniek, saimniek, nu nav labi. Nāc skatīties. Ka skrēja tas barons no istabas — tā taisni pār dārzu un krūmos iekšā. Abet kā zaķis. Un tas otrs pakaļ... No lielceļa pašlaik nāk tādi manīgi karavīri. Nudie, man tā vien liekas, ka ķers šo rokā, kad tik ieraudzīs. Viens jātnieks nāk joniem vien šurp.

Marija. Tā ka klusetu par to lielkungu.

(Visi izsteidzas ārā.)

Mirdza (ar Zelmeni ienāk no Mirdzas istabas). Kur tu dzirdeji tādas lietas? Kas teica?

Zelmene. Nu, lūk še, Vilciņš, pats redzejis esot — Jaun-Rumbu Karlis gan. Jankam arī šorīt Jaun-Rumbu māte teikusi, ka dēls nākot ar savu kara-spēku uz šejieni.

Mirdza (priecīga). Nesaki tik nevienam. Gan es pati zinašu tagad, ko darīt.

Zelmene. Kas man ko teikt. (Ieskatas pa logu.) Vej, vej, kā skrien. Nu ir klāt. Vij, kad tik nesāk šaut. Visi ar bisem vien. (Abas skatas; ārā dzirdami komandas saucieni, kliedzieni, tad klusums. Pēkšņi istabā iebrūk leitnants Karlis Rumba ar revolveri rokā.)

Rumba. Kur ir tie blēži? Palieliet visi uz vietas! (Ierauga Mirdzu, pēkšņi apstājas un paliek kā neziņā.) Vaj te ir ienaidnieks?

Zelmene. Kas nu te par blēžiem. Pašu ļaudis vien ir. Tas lielskungs jau sen krūmos.

Rumba (laimīgs). Mirdzas jaunkundze! Nu skatīties, kas par brīnumiem.

Mirdza (sasit rokas no prieka). Karlis! Nu ko tu tā skatīties. Vaj nepazīsti vairs?

Rumba. Un sveika, vesela! Tas ir lieliski!

Zelmene (gudri). Nu vaj tad es varu kusteties no šitās vietas prom? Vaj varu iet?

Rumba. Ej vien, ej. Bet tūlit.

Zelmene (iziedama). Nu jau vareši grābt cieti to ienaidnieku. To jau tik gaidīja.

Rumba (aši saķer Mirdzu). Ak, tad atradu gan? Atradu gan!

Mirdza (vairas). Ak tad atnāci gan. Ne, ne, ne!

Rumba. Kaŗa gūstekni, ne no vietas! (Saķer un buŗo.) Nu skaties. Un kāda skaista vēl tikusi. Nu kā gāja? Tādi traki laiki!

Mirdza. Traki gan, mīļais! Vai, kad tu zinātu. Prasi, kā vēl dzīva esmu palikusi. Viss iet kūleņu kūleņos.

Rumba (mīlinadams). Nu vaj tik ļauni jau bij, mīļā bitite. Nu ko vecie? Spaidīja gan?

Mirdza. Mīļais! Vaj simts preciniekiem mani piesolīja. Gan krieviem, gan prūšiem, gan sarkanajiem un melnajiem. Es saku, kuŗš tik valdinieks, tam tūlit taisa klāt. Beidzot pie ta paŗa barona vēl par jumpravu dzina.

Rumba. Traki ļaudis. Bet tas Dachs man neizbēgs. Mani puiŗi prot tādus ķert. Bet nu nāc, lai apskatos. Šito gaŗo laiku, gandrīz pusotra gada! Vaj stipri gaidīji?

Mirdza. Katru dienu. Pa naktīm tik sapņos vien dzīvoju. Ak, kā te gāja. Bet tagad ir labi. Nu var nākt vaj jodi, mani neviens neaiztiks. Vaj ne?

Rumba. Protams, protams. Nu stāsti, stāsti. Neieredz manis vecie?

Mirdza. Nikni kā pūķi. Bet vairak aiz mulķibas. Nu, bet dabujuŗi viņi arī ko ciest. Ko domā, tie biedri bij pārsteiguŗi pie naudas skaitīŗanas un izvazāja visu, gan vecos, gan jaunos krājumus. Es smējos bez gala: visa ta bagātība vējā. Nu nav vairs ko glabat.

Rumba. Nu ko, vaj tagad viņi tevī laidīs pie manis?

Mirdza. Ne dzirdet. Tad lai ejot labak vaj ubagos.

Rumba. Nu, nu. Tik traki jau nebūs. Tagad mēs varam runāt arī citā valodā. Tagad man ir drusku vara rokās.

Mirdza (aplūkodama). Patiesi. Bet saki, kur tu tādu uzvalku esi dabujis? Skaisti! Tādu es neesmu redzejusi. Un saule pie cepures. Vai, kur jauki!

Rumba. Vaj nu nezini. Pašiem mums tagad sava valsts, sava brīvība. Tagad mēs padzīvosim pa Latviju. Un tos zirnekļus un mušas — visus izslaucīsim ārā. Kā pelavas vējā.

Mirdza. Lieliski. Tā, kā mēs pērnajā gadā runājām. Tas ir jauki. Bet tagad es līdzī vien — nekur vairs nepalikšu bez tevis.

Rumba. Es domāju — mēs varesim palikt tepat Vec-Rumbās. Es to lietu izdarišu. Papriekšu tapat kā kāralaukā: uztaišišu tik planu un pēc plana piespiedīsim to ienaidnieku. Ielenksim viņu un būs jāpadodas. — Tad saki, vaj te bija tie biedri ar padomem?

Mirdza. Kā ne, bija. Tepat dzīvoja tas komisars Gailis. Tas pat mani gribeja nacionalizēt.

Rumba. Un ko Jundzis? Vaj pa draugam ar viņu nebija?

Mirdza. Reizem par traku. Vienreiz pat visu nakti dziedāja un bučojās kopā un noslēdza mūžīgu brālību.

Rumba. Draudzību? Aha. Tas ir labi.

Mirdza. Ja, tas Zelmenis ar savu brūvejumu visus apvienoja. Citādi jau diezīn kas būtu noticis. Tu jau zīni, kādu Zelmenis brūvē.

Rumba. Tā. Bet nu tālak. Nupat te bija barons Dachs? Nu ko vecais — vaj arī pa draugam?

Mirdza. Vai, mīļais! Tas tik bija ko redzēt

Nupat jau kā aizbēga, kad dzirdeja, ka jūs nākot. Nu Jundzis gan rokas bučoja, gan mani par jumpravu uz muižu solīja. Visu, visu. Tā ka brīnums bij redzēt. Tepat Zelmanis bija un citi mājnieki.

Rumba (priecīgs). Labi, viss ļoti labi. Plans ir gatavs; tagad sāksies uzbrukums. Tu man piepalīdzi, bet ne par karstu. Un es tev varu zvēret, ka nebūs nevienas vēlešanās no tavas puses, uz kuŗu Jundzis neteiktu ja. Es viņu ņemšu tā stingrak.

Mirdza. Es esmu gatava līdz galam. Bet saki, ko tu domā uzsākt?

Rumba. Kaujas noslēpums iepriekš nav izdots. Bet to tu laikā redzēsi. Tagad man drusku jaiet. Man jaizdod pavēles par tālaku rīcību.

Mirdza. Na, na, tik nepazūdi. Šoreiz tevi tā nepalaidīšu.

Rumba (smiedamies). Papriekš tos lielos pienākumus un tad tos mazos.

Mirdza (zīmīgi). Na! Tos mazos? Bet Karli!

Rumba. Nu saprotu, saprotu, būs labi. Nāc šurp. (Saķer un bučo.) Tā, tā! Un vēl un vēl; tā, un vēl. (Turpina bučot.)

Marija (ienāk no āra, paliek stāvēt, brinas un skatas, viņi abi to nemana). Ūja, ūja, vaj tad nemaz i kauna nav! Ienācis istabā un nu tik ņemties meitenam klāt.

Rumba (atskatas, sarauc seju). Tagad jūs, mamiņ, drusku pagaidiet. (Skūpst atkal Mirdzu.) Vēl un vēl un vēl. Tā.

Mirdza (paskatas uz māti). Pagaid, mamiņ, gan drusku. (Apķeras Rumbam ap kaklu.) Tā un tā un vēl. Nu tagad ej.

Rumba (sveicina militariski, ironiski Mariju un iziet). Es nākšu tūlit.

Marija. Tad tā! Tāda ta liegšanās, ko katru dienu mums skaitīji. Vaj kauns arī vēl ir? Kas tad tas ir?

Mirdza. Ta ir kontribucija. Tagad kara laiki

un ienaidniekam jamaksā, ar ko kuņš var. Es esmu ar savu nomaksu cauri. Redzesim, kā jūs ar tēvu tiksiet galā. Te nav joki vairs.

Marija. Muldoņa. Kas ta par kontribuciju?

Mirdza. Tagad dabusiet dot rēķinu par saviem darbiem. Nu ir laiks klāt! Nu ta pastardiena ir klāt, kuŗu gaidijat.

Marija. Ko tu gribi teikt?

Mirdza. Kas man. Tas komendants zinās. Prasi viņam, tur jau viņš ir.

Rumba (ienāk). Tā, viss kārtībā. Mēs varam iesākt. (Uz Mariju.) Kur ir saimnieks?

Marija. Tepat jau bij.

Rumba (sauc pie durvim). Peter, nāc šurp!

Peteris (kareivis). Ko pavēlesiet, leitnanta kungs!

Rumba. Tūlit apliec ķēdi ap māju un lai nevienu neizlaiž. Un visus vīriešus pasauc iekšā pie manis, man vajaga tos nopratinat.

Peteris. Tiks izdarīts, leitnanta kungs! (Iziet.)

Marija. Vai die', vai! Kas tik nu atkal būs.

(Sanāk Jundzis, Zelmenis, Ķilķenboks, Janka.)

Rumba (sēd pie galda un raksta). Nāk tik iekšā! Neviens nekur netiks, kamēr nebūs teikta visa taisnība. Latvijas valdības vārdā — neko neslēpt. Par nepatiesu liecību bargs sods. Sapratat?

Zelmenis. Kas tur ko nesaprast. Es esmu iebrūvejis; veselu pūru iesala ieliku. Bet nудie' tikai priekš saviem ļaudim. Lai iet kaut vaj tūlit vaļā.

Rumba. Tu pagaidi. (Uz Jundzi.) Sakiet, vaj jūsu mājā bij tas komisars?

Jundzis. Bija gan, jaunskungs, bija. Aplaupija, visu naudu izrāva, lūgtu to norakstīt protokolī.

Marija (starpā gaudīgi). Nu kā tad, — visu, visu līdz kreklam...

Rumba. Pagaidi tu, klusu! (Uz Jundzi.) Un jūs brālīgi dzīvojat ar viņu. Ja?

Jundzis. Es... es... Nudie', neka nebija.

Rumba. Brālibu sadzērāt? Ja?

Zelmenis (starpā). Nuja. Vienreiz gāja gan labi. Pamatīgi.

Rumba (uz Jundzi). Nu, kā tad bija? Nevariet atmineties? Labi. Bet sakiet, kas te nupat šodien bija iekšā?

Jundzis (nobijies). Šorīt... šorīt. Nekas. Neviens nav bijis. Es... es...

Rumba. Nevariet atmineties? Labi. (Uz Zelmeni.) Barons te nav manīts?

Visi (kā taisnodamies). Barons, kā tad. Barons Dachs. Bij, bij!

Rumba. Labi. (Uz Jundzi.) Tā tad jūs nevariet atmineties? Vaj jūs arī ziniet, kas jums par to pienākas? Ta ir slepena ienaidnieka pieturešana. Jūs to gribejat te apslēpt, lai mums var uzbrukt.

Jundzis. Es... es... Nudien, mīļais jauns-kungs, es neko jaunu...

Rumba. Es neesmu vis te nekāds jauns-kungs, es esmu rajona komendants. Lai paliek. Lieta gluži skaidra. Jundzis ir uzņēmis pie sevis Latvijas valdības ienaidniekus un mēģinājis tos noslēpt. Jūs nāksiet man līdzī.

Marija. Vai, apžēlojaties, komandanta kungs!

Rumba. Es tur neka nevaru. Sajūdziet zirgus, lai saimnieks var braukt līdzī. Beigas. Tagad jūs variet iet.

Marija. Ak tā. Lai tad iet vēl viens. Lūk, (Rāda uz Kiļķenboku.) šitas ir tas komunistu brālis. Palīdzēja mums to naudu atņemt. Tad ņemiet to arī.

Kiļķenboks (nāk uz priekšu). Es nudien, gatavs biju ar viņiem karot. Bet toreiz es tikai palīdzēju Jundzim to naudu salasīt, kad bij izbirusi. Neka jau tur nebija, tādi vien nederīgi gabali — nekur likt.

Rumba. Šitādu puisi es varu lietot. Ja piesa-

kies labprātīgi par kareivi, tad nav izmeklēšana. Jaķer tikai landveristi cieti.

Kilķenboks (kā lauva). Es janudie... Es viņus ar vienu reizi izsitišu, slapjums vien paliks tai vietā. Es uz baroniem... Es viņus plēsišu kā lauva. (Izrāda.)

Rumba. Labi. Tad ej, tev iedos šauteni un parādis, kas jādara. (Pieceļas.) Tagad visi pie darba. Bet Jundzis — uz tiesu. Nu — aši, aši. (Visi iziet, paliek Rumba, Jundzis, Marija un Mirdza.)

Marija (lūgdama). Vai, kam tā vajadzeja. Kaimiņi vien esam. Šoreiziti gan varejat pažēlot. Mirdziņ, nu palūdz tu Karli.

Mirdza. Ko es tur varu teikt. Jums jau Karlis vienmēr tas sliktais bijis. Grūti nu vairs ko iesākt.

Rumba (parausta plecus, auksti). Kas man par svešiem cilvēkiem. Es jūs varetu gan glābt, ja mēs nebūtu tik sveši. Ne, ne, Jundzim jaiet cietumā un viņš zaudē mājas.

Jundzis (izmisis). Mājas ar! Esiet žēligi, augstais kungs. Vaj es to vareju paredzet.

Rumba (Mirdzai mirkšķina ar acim). Ja, ja. Pēc likuma valsts ienaidnieku pabalstītāji zaudē mājas — visus savus īpašumus. Lai iet pēc likuma, ko es tur varu darīt.

Marija (raudadama). Ak, Dieviņ. Kas vells to baronu te dzina. Uzkūlās kā pats nelabais. Miļais Karli, pažēlojiet šoreiz vēl. Vaj mēs nevaretu te dzīvot kopā kā labi kaimiņi, kā savi cilvēki.

Rumba. Kā savi cilvēki? Runajiet skaidraki.

Marija. Nu es jau zinu. Mirdza jūs tik stipri gaidija. Kā saka, vaj nu mums kas preti. Jauniem ļaudim tagad pašiem sava noteikšana, mums veciem tik japiekrīt vien ir. Ko nu tur vairak.

Jundzis. Tā jau ir. Vaj nu es ko kādu reiz ļaunu esu teicis. Dzīvosim vien kā viena ģimene. Ja jūs Mirdzu gribiet, es jau neko, lai iet vien. Pa-

liga ar vajaga — es esmu jau vecs un beigts. Tie trākie laiki. (Grib bučot roku Rumbam.)

Rumbā. Liec mierā, es neesmu barons. Ja nu tā tās lietas ir, tad mēģinašu palīdzēt. Bet tad ar vienu norunu. Mēs ar Mirdzu taisam kāzas.

Marija (priecīga). Vaj es neteicu, un kaut vaj rīt vaj šodien. Nu runā tu, Mirdziņ.

Jundzis. Nu runā, runā.

Mirdza. Tad tā paliek? Karlis jūs mēģinās glābt, kad jau rados esam. Bet par to es runāšu ar viņu viena pati. Tu, mama, vareji gan pagādat mums tagad pusdienu.

Marija (priecīgi). Nu protams. Tūlit, mīļā, tūlit. (Uz Jundzi.) Ej pie Zelmeņa, lai dod to labako, ko nu vairs bēdat. (Iziet.)

Jundzis (izmetas ārā). Tūlit, tūlit.

Rumbā (apķer Mirdzu). Urā! Iekarots! Iekarots! Bet ta ta mēs dzīvosim! Dzīvosim. (Apķeras.) Bet vēl drusku tev japagaida. Es gribu izķert tos melnos baronus. Un tad un tad tā. (Bučo uz lūpam.)

Zelmene (ienāk). Nu, Mirdza, ko es teicu. Kad ir solijis, tad būs. Lai Dieviņš dod laimi. Savi cilvēki pavisam cita lieta.

Zelmenis (nāk ar alus kannu). Lai dzīvo jauna valdišana Vec-Rumbās! Te būs mana svētība, bez tās, mīļie, tālu nekur netiksiet. (Lej alu krūzē un dod abiem.)

Jundzis un Marija (ienāk ar dažādiem ēdieniem. Irma atkal klāj galdu un smejas). Na, bērni, lūdzam pie pusdienas.

Mirdza (ņem Rumbu pie rokas, jautri). Nāc nu! Tagad man ar' pirmo reiz pēc ilga laika smeķēs!

Zelmenis (lej alu un nes abiem). Neaizmirstiet šito. Tas ir labaks, mīļie, nekā tur tas ar lūpam kad jašmaukstina. Es jums saku. Tas ir tas īstais internacionāls — pie visiem vējiem un visām partijām derīgs.

Peteris (ienāk un sveicina). Leitnanta kungs, tas Dachs ir noķerts, ko ar viņu darīs? (Visi brīnas.)

Rumba. Aha! Es teicu, ka neizmuks. Labi, Peter. Saki, lai ieliek rijā, es tūlit iešu aprunāties ar viņu.

Peteris. Kā pavēliet, leitnanta kungs?

Zelmenis (dzer omulīgi). Tad sveiki visi vecie un jaunie! Tagad tik sāksies brūvēšana! Es gan ziņāšu, kas der un kas ne. Skaties, pie mums gada laikā vaj visi pieci vēji ir sagriezušies, bet šis paliek no mūžības uz mūžību.

Rumba (draudē ar pirkstu). Zelmen, tu ar to brūvēšanu tagad pamazām. Pie mums tādas lietas neies. Bet uz kāžam vēl sataisi gan. Tik skaties, ka labi norūgst.

Jundzis. Vaj nu Zelmenim pirmā reize. Tam ir nags!

Zelmenis. Kas jūs visi bez manis būtu. Te ir malciņš, kas kā saka, vētru un jūras apklusina. Tagad tas trakums ir pāri. Tagad varam iebaudit. Lai dzīvo abas divas internacionales! (Visi ir sagājuši ap viņu apkārt.)

Rumba. Nu, nu? Zelmen!

Zelmenis (omulībā). Ja! Miestiņš un mīlestība. Sveika mīļā pasaulī! (Paiet uz priekšu, paceļ kausiņu. Uz publiku.) Sveiki, draugi!

(Priekšskars.)